

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 35. (539.) SZÁM – 2014. SZEPTEMBER 12.

Winkler Gyula, Tompa Gábor

| INTERJÚ

Markó Béla, Székedi Ferenc,
Tasnádi-Sáhy Péter

| NÉZŐPONT

Partium végvára, Rév

| RIPORT

Évadnyitó Sepsiszentgyörgyön

Dobozba zárt revolúció

TEATRUL MAGHIAR DE STAT
CSIKY GERGELY
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ
TIMIȘOARA | TEMESVÁR

Str. Alba Iulia, nr. 2 | 300077 Timișoara, România | Tel.: 0256-434.814
Fax: 0256-494.029 | Mobil: 0740-143.545 | office@tm-t.ro | www.tm-t.ro

A jegyiroda nyitvatartása:
Hétfő-Péntek: 16-19 óra között
és 1 órával minden előadás előtt
Tel.: 0356 450 606
Mobil: 0752 111 803
E-mail: ticket@tm-t.ro

Programul agenției de bilete:
Luni-Vineri: între orele 16-19
și cu o oră înaintea fiecărei reprezentații
Tel.: 0356 450 606
Mobil: 0752 111 803
E-mail: ticket@tm-t.ro

Bilete
ONLINE
jegyvásárlás:
biletmaster.ro

stagiunea **2014 / 2015**-ös évad

SZEPTEMBER | SEPTEMBRIE

14 VASÁRNAP DUMINICĂ 18:00	Bánsági Falumúzeum Muzeul Satului Bănățean	ANTONIMUL VENEȚIAN spectacol de teatru-dans cu BACZÓ TÜNDE & ALIN STATE mozgásszínházi előadása A Plai Fesztivál keretén belül În cadrul Festivalului Plai
16 KEDD MÁRTI 19:00	Stúdió Sala Studio	după Nick Hornby nyomán: FENT A MÉLYBEN SUS ÎN ADÂNCURI R.: Kedves Emőke
18 CSÜTÖRTÖK JOI 19:00	Nagyterem Sala Mare	Pintér Béla - Darvas Benedek: PARASZTOPERA OPERA ȚĂRĂNEASCĂ R.: Szikszai Rémusz
21 VASÁRNAP DUMINICĂ 16:00, 18:00	Stúdió Sala Studio	Arany János: A NAGYIDAI CIGÁNYOK Gál Tamás és a Csavar Színház (Szlovákia, Hetény) A MAGYAR DRÁMA NAPJA ZIUA DRAMATURGIEI MAGHIARE gyerekelőadás spectacol fără traducere
22 HÉTFŐ LUNI 19:00	Stúdió Sala Studio	PISZKOS MELÓ AFACERE MURDARĂ R.: Gyulay Eszter
28 VASÁRNAP DUMINICĂ 19:00	Nagyterem Sala Mare	Wajdi Mouawad: FUTÓTŰZ INCENDII R.: Radu-Alexandru Nica

A 2014/2015-ÖS ÉVAD MEGHÍVOTT RENDEZŐI
REGIZORI INVITAȚI ÎN STAGIUNEA 2014/2015

NAGYTERMI PRODUKCIÓK | SPECTACOLE ÎN SALA MARE

SILVIU PURCĂRETE (RO)
KATARZYNA RADUSZYŃSKA (PL)
KOKAN MLADENOVIĆ (SRB)
RADU AFRIM (RO)
BOJAN JABLANOVEC (SI)

tartalom

HETI MÉRLEG

4–6 A hét hírei

Szűcs László: Baklövészet vaktölténnyel

AKTUÁLIS

7–10 Cseke Péter Tamás:

Nem mind biztos, aki jelölt
„Ebből Románia csak rosszul
jöhet ki” – interjú Winkler
Gyula európai parlamenti
képviselővel

RIPORT

11–13 Szilágyi Aladár:

Partium végvára, Rév

NÉZŐPONT

14–15 Markó Béla:

A nemzetállam: rémálom

INTERJÚ

16–17 Tasnádi-Sáhy

Péter: Manipulált zörejek
trombitára, nagybőgőre
– Susana Santos Silva
(trombita) és Torbjörn
Zetterberg (nagybőgő)

HÁTTÉR

18–19 Ady András: Mérleg
Minszk után

INTERJÚ

20–21 Kustán Magyar

Attila: A test történetei,
vallomásai – Tompa Gábor
rendező, a Kolozsvári Állami
Magyar Színház igazgatója

NÉZŐPONT

22 Tasnádi-Sáhy Péter:

Tartós lehűlés

23 Székedi Ferenc:

A székely kapu

THALIA

24–25 Ivácson András Áron:

Dobozba zárt revolúció
– Évadnyitó bemutató
Sepsiszentgyörgyön

TÉKA

26 Parászka Boróka:

Mégiscsak jó – Magyar
Tivadar Megszokás első
látásra című kötetéről

CÍMLAPPOTÓ:

SEPSISZENTGYÖRGYI TAMÁSI ÁRON
SZÍNHÁZERDÉLYI RIPORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 35. (539.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSÁK:

GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KÖRÖSSI
P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC,
SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN,
VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓA KÓS KÁROLY AKADEμία ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:

3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Bűnvádi eljárást indított hivatali visszaélés gyanújával a korrupcióellenes ügyészség (DNA) az Országos Audiovizuális Tanács (CNA) elnöke ellen.** Laura Georgescu az ügyészségről való távozásakor azt nyilatkozta: a gyanúsítások alaptalanok, nem áll szándékában lemondani. Az ügyben bűnvádi eljárás indult Viorel Hrebenciuc PSD képviselő ellen, aki a DNA szerint közbenjárt a Giga TV licencének meghosszabbítása érdekében.

■ **Vincze Lóránt szerint legfeljebb jövő nyáron tárgyalhatja a Minority Safe Pack perét az Európai Bíróság.** A FUEEN alelnöke azt mondta, az új Európai Parlament és új Európai Bizottság megalakulása miatt csak jövő év elejére kezdődik el az érdemi munka, és ez a törvényszék működésére is rányomja bélyegét. A Minority Safe Pack polgári kezdeményezést tavaly nyáron nyújtották be a kezdeményezők, viszont elvetette az Európai Bizottság, mondván nem tartozik az Európai Unió jogkörébe. Vincze szerint ez politikai döntés, hiszen a kezdeményezés több pontjában is meglévő uniós irányelvekhez kapcsolódik.

■ **John Kerry amerikai külügyminiszter a walesi NATO csúcstalálkozón bejelentette: az Egyesült Államok nemzetközi összefogás kialakításán dolgozik, hogy visszaszorítsák Irakban a muszlim szélsőségeket.** Kerry szerint a nemzetközi katonai koalíciónak olyan támadásokat kell intéznie az Iszlám Állam, s más terror-szervezetek ellen, amelyek megakadályozzák, hogy területeket tudjanak saját uralmuk alá hajtani. Az alkalmi koalícióban az USA mellett Nagy-Britannia, Franciaország, Németország, Kanada, Ausztrália, Törökország, Olaszország, Lengyelország és Dánia venne részt.

Gyorsan reagálna a NATO

Megállapodás jött létre a NATO walesi csúcserkeztetésén egy új gyorsreagálású alakulat létrehozásáról. Ezt Anders Fogh Rasmussen főtitkár jelentette be az észak-atlanti szövetség csúcstalálkozójának főbb eredményeit ismertetve.

Rasmussen szerint az alakulatot „bárhol a világon” be lehet vetni kollektív védelmi, illetve válságkezelő feladatok végrehajtására nagyon rövid idő alatt. A főtitkár szerint az alakulat „néhány ezer fős” szárazföldi erőből áll, és műveleteit légi, haditengerészeti és különleges feladatokra kiképzett egységek támogatják. Rasmussen szerint ehhez a NATO a szövetség területének „keleti térségeiben” hoz létre vezénylési és ellenőrző létesítményeket.

Korábban David Cameron brit miniszterelnök azt mondta, az új NATO-erő központja Lengyelországban lesz. Cameron szerint most, amikor „Oroszország törvénysértő módon tapossa Ukrajna földjét”, meg kell nyugtatni a kelet-európai szövetségeseiket, hogy a NATO minden esetben tartja magát a kollektív önvédelemről intézkedő 5. cikkely kötelezettségvállalásaihoz.

Az atlanti szövetség állam-, illetve kormányfői a tanácskozás első napján találkoztak Petro Poroszenko ukrán elnökkel (fotó), teljes támogatásukról biztosítva Ukrajnát. Poroszenko óvatos

derülítésének adott hangot azt illetően, hogy tűzszünet léphet életbe Kelet-Ukrajnában.

Arra a kérdésre, hogy van-e kidolgozott menetrend Ukrajna NATO-csatlakozási folyamatára, kitérően válaszolt, utalást téve arra, hogy erről a jövőben esetleg népszavazást tarthatnak Ukrajnában.

A tűzszünetet elvben elfogadták a kelet-ukrajnai szakadárak is. Poroszenko nyilatkozatára reagálva közös közleményt adott ki a felkelők által önhatalmulag kikiáltott két entitás, a Donyeck-i Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság vezetője, Oleksandr Zaharcenko és Igor Plotnickij, akik azt írták, hogy az ő erőik is tűzszünetet kezdenek a Poroszenko által megjelölt időpontban.

Putyin hét pontos béketerve

A NATO-csúcstalálkozó előtt a kelet-ukrajnai térségre vonatkozó hét pontból álló béketervet hirdetett meg Vlagyimir Putyin orosz elnök, aki sürgette mind az ukrán kormányerőket, mind a Moszkva-párti szakadár felkelőket, hogy vessenek véget az előrenyomulásnak. „Az első pont, hogy a délkelet-ukrajnai fegyveres erők, illetve a lázadók is vessenek véget az előrenyomulásnak Donyeck és Luhanszki megyében” – közölte az orosz államfő. „A második pont, hogy az ukrán hadsereg vonuljon vissza olyan távolság-

ba, amely lehetetlenné teszi a lakott területek elleni tűzérési támadásokat” – közölte Putyin. A harmadik pont értelmében a jövőbeli tűzszünet végrehajtását nemzetközi ellenőrzéssel kellene felügyelni, a negyedik pont pedig az, hogy a hadviselő felek tartózkodjanak a civilek elleni légicsapásoktól. Az orosz elnök feltétel nélküli fogolycserére, humanitárius folyosók megnyitására és a fegyveres konfliktus során lerombolt infrastruktúra újjáépítésére szólított fel. „Poroszenko elnökkel beszéltem telefonon, a konfliktus rendezéséről vallott nézeteink nagyon hasonlóak” – hangsúlyozta Putyin az orosz állami hírtelevízió szerint.

Az Unió szigorúbb szankciókat akar

Elfogadta az Európai Bizottság a javaslatot azokról a további lehetséges büntető-intézkedésekről, amelyeket alkalmazni lehetne Oroszországgal szemben az ukrajnai fegyveres konfliktusban játszott szerepe miatt.

A javaslat olyan további szankciókat tartalmaz, amelyek az augusztus 1-jén hatályba lépett gazdasági szankciókat egészítik ki. Akkor az Európai Unió megtiltotta bizonyos orosz bankokkal az értékpapírok kereskedelmét, fegyverembargót rendelt el, valamint megtiltotta a kettős felhasználású – polgári és katonai célokra is használható – termékek katonai végfelhasználóknak szánt exportját Oroszországba.

Diplomaták korábban úgy nyilatkoztak: elképzelhető, hogy a szankcióknak ezt a négy pillérét újabakkal javasolja majd alátámasztani a brüsszeli testület, ám a bizottság által közzétett közlemény arról tanúskodik, hogy az újabb szankciók is ezt a négy területet, a tőkepiaci hozzáférést, az olajkitermelés

technológiáit, a hadiipart és a kettős felhasználású termékek exportját érintik.

Egy neve elhallgatását kérve nyilatkozó diplomata azt mondta, ha a bizottság elkészíti a javaslatot, akkor a nagykövetek az állam- illetve kormányfőkkel való egyeztetés után, a tőlük kapott közvetlen és világos felhatalmazás birtokában hamarosan el is fogadhatják azt. Az újabb szankciók azután lépnek hatályba, ha kihirdették őket az Európai Unió hivatalos közlönyében.

Megkésve menesztett szóvivő

Victor Ponta menesztette Mirel Palada kormányzószóvivőt, miután fenyegető hangon szólt a kormány gazdasági teljesítményével elégedetlen újságírókról. „Micsoda élvezet volt kinyírni elektronikusán!” – írta a volt szóvivő a Facebook-oldalán, arra utalva, hogy letiltotta üzenőfaláról a *Gândul* portál riporterét, majd hozzátette: „Nagyon ügyes vagyok abban, hogy letiltással megöljem az objektív, tehát kormányellenes újságírókat.”

Előzőleg Palada (fotó) vitát kezdett mindazokkal, akik szerint alulértékelték a kormány gazdasági eredményeit. Váltig állította, hogy az az újságíró, aki recesszióról beszél az első félévi adatok kapcsán, nem objektív, hanem kormányellenes. Közben az Országos Statisztikai Intézet is

megerősítette, hogy recesszióba került a gazdaság.

Az eset korábban történt, azonban a miniszterelnök eddig nem lépett. Nemrég a *Gândul* interjút közölt Dean Thompson frissen kinevezett amerikai nagykövettel, aki „csúnya megjegyzéseknek” minősítette a szóvivő kijelentéseit. Ez két szó elég volt ahhoz, hogy Ponta menessze szóvivőjét.

Jöhetnek a NATO gépei

Románia engedélyezi a NATO tagországok harci repülőgépeinek állomásozását az ország területén – jelentette be Traian Băsescu államfő a Legfelső Védelmi Tanács (CSAT) ülése után. A döntés nemcsak a román légtérben felváltva járőrszolgálatot teljesítő külföldi repülőgépekre vonatkozik, hanem az ezeket kiszolgáló személyzetre. Az elnök szerint kétszáz külföldi katona és hadmérnök érkezhet az országba. A tanácsot azért hívták össze, hogy hivatalos döntést hozzon a walesi NATO-csúcstalálkozóan képviselendő román álláspontról, amelyet két

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

Baklövészet vaktölténnyel

Nincs kirobbanó formában a román politika. Pár nap alatt sikerült elérni, hogy egy meglehetősen sikeresnek tartott agrárbiztos után az új, Juncker-féle Európai Bizottságban az ország érje be egy súlytalan tisztséggel, a felkínált székbe pedig egy olyan jelöltet ültessen, aki túl azon, hogy a női kvóta repíti Brüsszelbe, eddig csak azzal szerzett kétes hírnevet, hogy epekedő szerelmes leveleket írt Colin Powellnek, s el kívánta vetetni Tőkés László magas állami kitüntetését. Még szerencse, hogy nem fordítva...

Úgy látszik, Pontának nincs szerencséje mostanság a nőkkel, emlékezzünk csak a pénzügyminiszter kisasszonnyal tett kudarcos látogatására az elnöki palotában. Az viszont egyenesen férfiatlan viselkedés volt a részéről, hogy a szóvivőjét nem akkor menesztette, amikor az otromba módon üzengetett a Facebookon egy, a kormány gazdaságpolitikáját bíráló újságírónak, csak azt követően, amikor ezt az új amerikai nagykövet kifogásolta.

Bezzeg gyors volt és erélyes, amikor az RMDSZ-féle székegyföldi autonómia-tervezetet olvasatlanul minősítette elvetendőnek. Sajnos mire a kezdeményezés szövegét hadititokként kezelő, arról egyelőre csak zártkörű „társadalmi vitát” folytató tulipános honatyáink oda jutnak, hogy a jogszabály-tervezetet a szélesebb román és magyar közvélemény megismerje, a román nyilvánosságban már le is zajlik az egyoldalú társadalmi vita, a valódi törekvések már nem érdekelnek senkit a többség részéről. (A magyar ügy másik nagy barátja, Monica Macovei máris mondott egy nagyot, mondván az autonómia szorgalmazása Moszkva ügyét szolgálja.)

A nemzetközi történések amúgy sem az autonómia ügyét szolgálják. A jobbnál jobb béketervek és fegyverszünetek elenére Kelet-Ukrajnában nincs nyugalom, a lázadók már Romániával szomszédos Novorossziát vizionálnak, miközben a walesi NATO-csúcs idején is azt érezkelhettük, hogy Románia méretéhez, stratégiai helyzetéhez képest az európai porondon mellékszereplő. Messze nem rendelkezik akkora tekintéllyel és befolyással, mint mondjuk Lengyelország.

Tegyük hozzá, közjogi méltóságaink képességei ismeretében még szerencse, hogy a megtámadásunk esetére akciótervvel rendelkező katonai szövetség nem helyez nagyobb felelősséget Bukarest instabil vállaira. Féltő, a helyzet attól sem javul, szilárdul majd, amikor az elnökválasztást követően legalább a hatalmi viszonyok letisztulnak. Különösen akkor nem, ha a népszerűségi felméréseket eddig biztosan vezető Ponta elkövet még néhány baklövést. Egyetlen szerencséje, hogy fő kihívója, az antikarizmatikus liberális pártelnök, Klaus Iohannis sem csillogtat olyan államfő-jelölti érényeket, kétes őszinteségéről nem is szólva, hogy le-bíráhatatlan készletet éreznénk rohanni a szavazófülkébe, s rá adni voksunkat. Így nem sokra megyünk azzal, ha decembertől elcsitul a paloták közti harc, különösen úgy, hogy addig forró és kiábrándító politikai ősz elébe nézünk.

röviden

■ **Kilépett a Demokrata Liberális Pártból (PDL) Monica Macovei.** Lépését azzal indokolta, hogy a PDL szerint rossz irányban halad. „Arra ébredtünk, hogy a PDL-nek olyan államfőjelöltje van, aki nem a pártot képviseli, és aki nem tudja, merre kellene vezetnie Romániát” – mondta, utalva Klaus Iohannis elnökjelöltjére. Az EP-lépviseelő szerint Iohannis korábban a jogállamiság lerombolására szövetkezett Victor Ponta jelenlegi kormányfővel és az időközben bebörtönzött Dan Voiculescuval. Macovei közölte, nem iratkozik más pártba, függetlenként indul az elnökválasztáson.

■ **A közel-keleti helyzetről és a konfliktusokban a vallások közötti együttműködésről cserélt eszmét Ferenc pápa és Simon Peresz volt izraeli államfő.** A 45 perces vatikáni találkozó témáit Federico Lombardi szentszéki szóvivő ismertette az újságírókkal. Az egyházfő és a volt izraeli elnök arról egyeztetett egymással, milyen szerepet kaphatnak a különböző vallások a közel-keleti béke megteremtésében. Lombardi szerint Ferenc pápa érdeklődéssel hallgatta Simon Peresz javaslatát az Egyesült Vallások Szervezetének létrehozásáról.

■ **Az elektronikus egészségügyi kártyák kiosztása szeptember 18-án kezdődik, az állami egészségbiztosítással rendelkezőknek a posta kézbesíti a dokumentumot.** Az Országos Egészségbiztosító Pénztár és a Román Posta között megkötött 8,5 millió eurós szerződés négy évre szól, a 13,6 millió kártya 90 százalékát október végéig eljuttatják a címzetteknek. Victor Ponta kormányfő szerint az új rendszer visszaszorítja a korrupciót, hiszen nem lehet majd fiktív egészségügyi szolgáltatásokat elszámolni az állami egészségbiztosítónál.

▷ **hónapos egyeztetés előzött meg a bukaresti elnöki hivatal, a védelmi és külügyminisztérium között.** A CSAT azt is elfogadta, hogy Románia koordináló szerepet vállaljon az Ukrajnának nyújtandó, kibernetikai támadások elleni védelmet szolgáló támogatási alap kezelésében. Ez az Ukrajnával kapcsolatos négy NATO-program egyike. Románia a szövetség teljes keleti határának megerősítését sürgeti, tehát nem csak az északkeleti határszakaszét. Ez azt jelenti, hogy Románia szeretne a NATO állandó riasztási és gyorsreagálási rendszerének részévé válni. Băsescu utalt arra, hogy a NATO az Oroszországgal kötött partnerségi szerződésben azt vállalta, nem telepít állandó katonai támaszpontokat a szövetség keleti határára. Băsescu szerint elemezni kell, hogy ragaszkodik-e a NATO ehhez a partnerséghez, amikor Oroszország felrúgja a nemzetközi szerződéseket és nem tartja tiszteletben az európai határokat.

Napirenden a jelképhasználat

Az RMDSZ anyanyelv- és jelképhasználati jogszabályokat szeretné elfogadtatni a parlament őszi ülésszakán – közölte Máté András képviselőházi frakcióvezető. Elmondta: hamarosan napirendre kerül a szenátusban a szociáldemokrata koalíciós partnerek helyi jelképhasználatot szabályozó törvénytervezete. Az RMDSZ azt szeretné elérni, hogy ezt még az őszi ülésszakon a képviselőház is elfogadja. Az RMDSZ azon lesz, hogy az egészségügyi anyanyelvhasználatról szóló tervezete is mielőbb napirendre kerüljön. Ennek lényege, hogy ahol egy kisebbségi közösség 20 százalék fölötti arányt tesz ki, ott a kórházban legyen

olyan orvos, aki anyanyelvén tud beszélni a beteggel. A cél, hogy az európai nyelvi chartában szereplő előírásokat törvénybe iktassák. Szociális téren az RMDSZ azt szorgalmazza, hogy a kormány által (a nyugdíjasok és kismamák számára) meghirdetett fiskális amnesztiát terjesszék ki a családorvosokra is, akiktől a Számvevőszék be akarja hajtani a betegeknek jogosulatlanul kiállított kedvezményes gyógyszerek ártámogatását. Az RMDSZ székelyföldi autonómiastruktúráról a frakcióvezető azt mondta: „amíg nincs egy végleges szövegünk, addig igazából azt sem tudjuk, szükséges-e, vagy sem az alkotmánymódosítás: ez annak függvénye, hogyan alakul a tervezet szövege”. A koalíciós partnerekhez fűződő viszonyról Máté András megjegyezte: amíg nem veszélyeztetik az RMDSZ kormányzati tisztségeit, a magyar szövetség nem ellenzi, hogy a szociáldemokraták a Călin Popescu Tăriceanu vezette új liberális pártot beemeljék a kabinetbe.

Őrizetben Péter Tünde

Több órás kihallgatás után őrizetbe vették az ügyészek Kolozs megye magyar

nyelvű oktatásért is felelős főtanfelügyelő-helyettesét. Péter Tündét (fotó) befolyással történő üzérkedéssel gyanúsítják. A DNA szerint a főtanfelügyelő-helyettes június elseje és szeptember elseje között összesen 9600 eurót kért és kapott öt személytől. Cserébe azt ígerte: befolyását felhasználva ráveszi a vizsgáztató bizottságok tagjait, hogy engedjenek át több diákot a nyári és az őszi érettségén.

Az ügyészek azt állítják: bizonyítékaik vannak arra, hogy Péter Tünde szeptember elsején 1000 euró csúszópénzt vett át az egyik állítólagos megvesztegetőtől. A román sajtó szerint az irodájában MITÁ (csúszópénz) feliratú bankjegyeket találtak az ügyészek. A pénz előzetes feliratozásának célja Péter Tünde tettenérése volt. A Kolozs megyei főtanfelügyelőség Péter Tündét felmentette tisztségéből. Az RMDSZ új főtanfelügyelő-helyettesét javasol. A megyei szervezet konzultál a pedagógusokkal, ezt követően javasolnak új jelöltet. Máté András, a szervezet elnöke leszögezte: Péter Tündét részükről megilleti az ártatlanság vélelme, ám helyettesítéséről gondoskodni kell, mert magyar főtanfelügyelő-helyettesre az iskolakezdés előtt szükség van a megyében.

Lassan tisztul a kép a Juncker-bizottság körül

Nem mind biztos, aki jelölt

A regionális fejlesztésért felelős posztra pályázik az új összetételű Európai Bizottságban Románia jelöltje, szeptember 10-e körül tudjuk meg, hogy milyen eredménnyel. Corina Crețu többek között az EP-által követelt női kvóta miatt vehette át Dacian Ciolos helyét a brüsszeli testületben. CSEKE PÉTER TAMÁS írása.

Jean-Claude
Juncker és Corina
Crețu

Bánhatja Románia, hogy az új Európai Bizottság kialakításának folyamata egybeesik a november 2-i államelnök-választás előkampányával. A román biztosjelölt személye belpolitikai marakodások tárgya lett, miután kiderült, hogy a korábban politikai konszenzussal támogatott Dacian Ciolos jelenlegi agrárbiztos helyett a kormány „tartálékjelöltje”, Corina Crețu szociáldemokrata EP-képviselő lesz a tagja az Európai Unió brüsszeli végrehajtó testületének. Bukarest a nagy súlyú, regionális fejlesztésért felelős biztosi posztot kérte a jelöltjének, esélyeit azonban rontja, hogy Bukarestben folyamatosan támadások érik (lásd interjúkat Winkler Gyula EP-képviselővel).

Ponta előreszaladt A szocdem miniszterelnök és Traian Băsescu szinte semmiben nem értenek egyet. Ám korábbi nyilatkozataik szerint legalább abban konszenzus mutatkozott, hogy Románia továbbra is

A román politikus több levelet is küldött Colin Powellnek. Olyat is, amelyhez csatolta egy fürdőruhás fotóját, és egy olyat is, amelyen egy kádban fürdik

a mezőgazdasági „tárcát” szeretné megtartani a Jean-Claude Juncker vezette új Európai Bizottságban, amelyre – az államfőhöz közel állónak tartott – Dacian Ciolos jelenlegi EU-biztost jelölik. Ám épp a testület összeállításának folyamatát elindító augusztus 31-i EU-csúcs környékén derült ki, hogy Victor Ponta kormányfő már egy hónapja hivatalos levélben megnevezte Románia tartalék-jelöltjét Corina Crețu személyében, arra az esetre, ha az EB-elnök nem Bukarestnek szánja a mezőgazdaságért felelős biztosi posztot. Băsescu azóta is azt állítja, hogy maga is Brüsszélből értesült a „pótjelöltre”. Tény, az EU-csúcs után az államfő nem tartotta meg az értekezleten elhangzottakról beszámoló szokásos sajtótájékoztatóját,

és egyszer sem bírálta nyilvánosan Crețu jelölését.

A szociáldemokrata EP-képviselőt hevesen támadták az ellenzéki pártok. A Keresztény-Liberális Szövetség (ACL) vezetői azt állítják, Crețut törvénytelenül jelölte uniós biztosnak a kormány. Ere levélben figyelmeztették az Európai Bizottság elnökét. Az ACL társelnökei, Vasile Blaga és Klaus Iohannis azt kifogásolják, hogy a kormány nem tartotta be a 2013/373-as törvény előírásait, amely szerint a parlamentnek meg kell hallgatnia a jelöltet, mielőtt a javaslat eljut Brüsszelbe. Az ellenzéki vezetők emlékeztettek arra, hogy a szenátus európai ügyekért felelős szakbizottságának elnöke, Anca Boagiu már júniusban felszólította a kormányt és a parlamentet, hogy kezdjék el a jelölt meghallgatásának procedúráját, ám választ nem kapott. Emlékeztettek arra is, hogy a törvényszegésért börtönbüntetés jár.

Victor Ponta napokig kész tényként tálalta és kormánya hatalmas sikerének könyvelte el, hogy Corina Crețu megkapja a Bukarest által kért regionális fejlesztésért felelős – többek között az uniós alapok fölött is rendelkező – posztot a Juncker-bizottságban. Azonban az ellenzék levelével összefüggésben vagy sem, de Brüsszélből kiszivárgott: Crețu a sokkal kisebb súlyú, humanitárius segítségnyújtásért és a válságkezelésért felelős biztosi posztot kapja

Végleges az Európai Bizottság névsora

Az Európai Tanács által írásban már jóváhagyott lista értelmében a következő politikusok készülhetnek majd meghallgatásokra az EP-ben: a litván Vytenis Andriukaitis, az észt Andrus Ansip, a spanyol Miguel Arias Canete, a görög Dimitrisz Avramopulosz, a lengyel Elzbieta Bienkowska, a szlovén Alenka Bratusek, a román Corina Crețu, a lett Valdis Dombrovskis, a bolgár Krisztalina Georgieva, az osztrák Johannes Hahn, a brit Jonathan Hill, az ír Phil Hogan, a cseh Vera Jourová, a finn Jyrki Katainen, a svéd Cecilia Malmström, a horvát Neven Mimica, a portugál Carlos Moedas, a (romániai gyökerű) francia Pierre Moscovici, a magyar Navracsics Tibor, a német Günther Oettinger, a szlovák Maros Sefcovic, a ciprusi Hrisztosz Sztilianidis, a belga Marianne Thyssen, a holland Frans Timmermans, a máltai Karmeni Vella és a dán Margrethe Vestager. A jelöltek meghallgatása után az EP plenáris ülése egyben szavaz a testületről. Ha a bizottság megkapja a többség támogatását, az Európai Tanács öt-éves időtartamra kinevezi a brüsszeli testületet.

▷ meg. Ponta a rossz hírt az ellenzék „ármánykodásával” magyarázta. Junckernek küldött levelük miatt Blagát és Iohannist hazaáruolóknak nevezte, ám azt nem cáfolta, hogy kormánya törvényt szegett Crețu jelölésekor. Azt is állította, hogy az ellenzék levele Traian Băsescu sugallatára született, és az államfő telefonon próbálta meg lebeszélni Junckert arról, hogy a szociáldemokrata jelölt nagy súlyú posztot kapjon. Băsescu

ezt cáfolta, Ponta pedig állítását nem tudta bizonyítani. Tény, csak szeptember 10-e körül tudjuk meg, végül milyen feladatokat bíz Crețura az Európai Bizottság elnöke. Mindenesetre brüsszeli források szerint rontotta a román jelölt esélyeit egy erősebb pozíció megszerzésére az, hogy a kormányfő kész tényként tálalta a regionális fejlesztési poszt elnyerését. Rajta kívül ugyanis egyetlen tagállam vezetője nem jelentette be, hogy

országának milyen tisztség jutott. A szokásjog szerint a bejelentés a bizottsági elnök reszortja.

Miért Corina Crețu a nyerő? A

kormány nem véletlenül erősítette tárgyalási pozícióját női pótjelölttel: az Európai Parlament egyik legfőbb követelése már júliusban az volt, hogy a hölgyek száma az új Európai Bizottságban legalább annyi legyen, mint a leköszönő testületben. A kvó-

„Ebből Románia csak rosszul

Románia nehezen tudja konszolidálni pozícióját az európai intézményekben, ha Brüsszelbe exportálja belpolitikai csatározásait, mint ahogy a román biztosjelöltek megnevezésekor is történt – nyilatkozta az Erdélyi Riportnak adott interjúban WINKLER GYULA. Az RMDSZ európai parlamenti képviselője szerint a Juncker-csapat elfogadtatása az EP-ben nem lesz formalitás.

Amikor ez az interjú készül, már eldőlt, hogy Corina Crețu Románia jelöltje az Európai Bizottságban, nem pedig Dacian Cioloș eddigi agrárbiztos, aki a kormány első számú opciója volt. Mi erről a véleménye?

Ez azért nem volt meglepetés, hogy mert Claude Juncker EB-elnök nyomtatékosan kijelentette még júliusban: legkevesebb kilenc hölgyet akar az Európai Bizottságban látni. Juncker ezért minden országtól egyformán két jelöltet kért. A női kvóta betartása sokat nyomott a latban Crețu jelöltségének elfogadásakor, mert a román jelölttel együtt éppen kilenc nő lenne a Juncker-bizottságban.

A jelöltek nevén túl mit lehet eddig tudni az új összetételű Európai Bizottságról?

Nyilván, a személyek is fontosak, de sokkal fontosabb a személynél, hogy melyik posztot kapja meg az Európai Bizottságban Románia. Az eddigi kiszivárgott struktúrákból látszik, hogy úgynevezett

szuperbiztosok is lesznek a brüsszeli testületben: bizottsági alelnökök, illetve olyan biztosok, akik bizonyos területeket koordinálnak. Vagyis lesz a biztosoknak egy szűkebb csoportja, amelynek tagjai kollégáik felettesei lesznek. Persze, a Barroso-bizottságban is voltak alelnökök, ha például most az energiáért két biztos is felel majd – ahogyan körvonalazódni látszik –, akkor nyilván, a tágasabb hatáskörrel rendelkező biztos főlérendelődik a kollégájának.

Kisebb belpolitikai botrány lett Romániában, miután kiderült, hogy a kormány Corina Crețut is biztosnak jelölte. Ezt hogy kommentálja?

Sajnálom, ahogy a Corina Crețu neve kiszivárgása utáni napok fejleményei alakultak. Ebből Románia csak rosszul jöhet ki, így nem tudja konszolidálni pozícióját az európai intézményekben. Évek óta az államfő és a miniszterelnök politikai küzdelmeit Brüsszelbe exportáljuk. Ez presztízsveszítéssel jár. Nyilván minden országban vannak pártok közötti csaták, dűl a politikai háború. Van azonban egy küszöb, amely fölött az ország érdekei fölülírják a pártérdekeket. Úgy látszik, ilyen küszöb Romániában nincs.

Amikor kiszivárgott, hogy Crețu Románia második számú jelöltje, az államfő úgy reagált: maga is Brüsszélből értesült arról, hogy az országnak két javaslata is van. Ezt el lehet hinni Băsescunak?

Nehezen tudom én innen Brüsszelből megítélni, hogy otthon mik kerülnek az államelnök íróasztalára. Így nem tudom, odakerült-e Traian Băsescu asztalára a román kormányfő július 30-i keltezésű, Junckerhez írt levele, amelyben két jelölről ír. Lehet ezen spekulálni, de a végeredmény az, amit említettem: Románia presztízsvesztesége.

Mekkora hitelt ad Victor Ponta ki-jelentésének, miszerint Traian Băsescu telefonon járt közben Jean-Claude Junckernél, hogy Corina Crețu ne kapja meg a regionális fejlesztési biztosi posztot?

Három kategóriájú ország van az Európai Unióban. Nagy többségüket a miniszterelnök képviseli az EU-csúcson, kis részüket az államfő. Románia az egyetlen ország, amelynek az alkotmánya nem szabja meg egyértelműen, melyik közjogi méltóságot illeti meg a képviselőlet joga. Tudom, hogy egy alkotmánybírói döntés szerint az államfőt illeti meg ez a jog, de ne feledjük, a román alkotmánybírók azért nem a német alkotmánybírókhoz hasonlítanak. Mindenesre nem szeretnék spekulációkba bocsátkozni. Ponta kijelentésének épp akkora hitele van, mint annak, hogy Băsescu nem tudott Crețu jelöléséről, hiszen csak a felek állításaira lehet támaszkodni.

A bizottsági posztok még nem dőltek el. Van-e még esély, hogy Corina Crețu megkapja a regionális fejlesztési posztot?

ta betartását Juncker is támogatta, és szeptember elején jelezte, gondban van, amiért kevés a női jelölt, hiányuk miatt veszélybe kerülhet a bizottság parlamenti támogatottsága. Brüsszeli források szerint a belga politikusnak éppen azért esett a választása Dacian Cioloș helyett Corina Crețu, mert a román jelölttel megvan a kilenc nő a várhatóan november 1-jén hivatalba lépő testületben. Románián kívül Olaszország, Bul-

gária, Svédország, Belgium, Dánia, Lengyelország, Csehország és Szlovénia jelölt hölgyet a testületbe. Közülük az olasz Federica Mogherini az egyetlen, akiről pontosan lehet tudni, hogy mi lesz a feladata, miután az Európai Tanács kinevezte az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseletévé, aki a bizottság alelnöke is egyben.

Crețu mellett – pontosabban Cioloș ellen – szólt az is, hogy a

jelenlegi agrárbiztos a brüsszeli szokásjog szerint nem őrizheti meg tárcáját az új összetételű Európai Bizottságban. Brüsszelben a szokásjog ugyanis az, ha egy biztos tagja marad a következő ciklusban is a testületnek, akkor nem bízzák rá ugyanazt a hatáskört. Cioloșra azért nem bízott Juncker más feladatot, mert profilja egyoldalú, gyakorlatilag csak a mezőgazdasághoz ért.

jöhet ki”

Szerintem van. Junckernek sok tényezőt kell figyelembe vennie a posztok szétosztásakor. A román kormányt jelenleg egy baloldali miniszterelnök vezeti. Az Európai Parlament elnökének, az európai baloldal vezérének a véleménye is sokat nyomhat a latba. A szocialisták EP-frakciójában Románia a harmadik legnagyobb erő. Emlékeztetnék a szintén baloldali Federica Mogherini uniós külügyi főképviselet kinevezésére. Az olasz jelölttel szemben szintén fenntartások voltak: lehet, hogy karrirerdiplomata, lehet, hogy jól ismeri a rá bízott területet, de vezetői tapasztalata nincs. Az ő esetében a politikai hovatartozása mellett szintén a női kvótára vonatkozó uniós követelmény is döntő szempont volt. Vegyük figyelembe, hogy az Európai Tanácsot vezető eddigi trió (Rompuy, Ashton, Barroso) egyik tagja szintén kötelezően nő lett. Brit barátaim mondták, hogy Catherine Ashtonról sem hallott senki Angliában a kinevezése napjáig. A regionális fejlesztési tárca egyik esélyese az eddigi információk szerint a horvát jelölt. Ám nem hiszem, hogy legújabb, kis tagállamként Horvátországnak olyan súlya lenne, hogy ezt a kérdést lezártak tekinthessük. Lehetnek tehát még Crețunak esélyei. Én a jelölt személyétől függetlenül azt kívánám az országot, hogy szerezze meg ezt a tárcát.

A jelöltek neve ismert. Mi történik Brüsszelben a posztok szétosztásának nyilvánosságára hozataláig?

Winkler Gyula
az Európai
Parlamentben

„Szinte az összes biztosjelölt most Brüsszelben tartózkodik, zajlanak a találkozók, egyeztetések, izzanak a telefonvonalak” (Winkler Gyula)

Intenzíven folynak a tárgyalások, ahogy mondani szokás. Néhány jelölttel kapcsolatban már eldőlt, milyen posztot kap. Ám az még nem világos, létrehozzák-e például a már említett szuperbiztosi posztokat, s hány alelnöke lesz a Bizottságnak. Az egyes posztok hatáskörei sem világosak. A második Barroso-bizottságban például Antonio Tajani biztos gazdaságért, kisvállalkozásokért, a versenyképesség növeléséért is felelt, több vezérigazgatóság összevonásából kialakított tárcát kapott, és voltak olyan vélemények, hogy ez túl nagy falat egyetlen biztosnak. Tehát a struktúra sem ismert még. Tény, szinte az összes biztosjelölt most Brüsszelben tartózkodik, zajlanak a találkozók, egyeztetések, izzanak a telefonvonalak.

A női kvóta teljesülésével borítékolható-e a jelöltek nevének ismeretében, hogy az Európai Parlament rábólint az új összetételű Európai Bizottságra?

A Bizottság elfogadtatása az Európai Parlamenttel nem lesz könnyű történet. A kollégák körében intenzíven zajlik a készülődés a szakbizottsági meghallgatásokra. Kérdéseket tartalmazó listák keringenek az EP-ben. A procedura szerint meg kell adni az esélyt a biztosjelölteknek azzal, hogy előre megismerheti a kérdéseket. A szakbizottsági meghallgatáskor azonban kialakulhat helyben egy beszélgetés a jelölttel, és a képviselőnek szuverén joga, hogy a rendelkezésére álló időben kérdezhessen, a szót nem lehet belefajtatni. Tehát nem borítékolható a döntés, semmiképp sem rábólintásról van szó.

A kormány ugyanakkor Crețu jelölésekor tudhatta azt is, hogy Junckernek a politikai egyensúly megteremtésére is törekednie a testület összeállításakor, ez ugyanis szintén feltétele a parlamenti támogatásnak. A Szocialisták és Demokraták képviselőcsoportjának alelnöki tiszttségét is betöltő román jelölt az EP egyik alelnöke is, a bizottsági elnöknek pedig szüksége volt további szociáldemokrata színezetű biztosokra.

Csillag és szerelem Lehet, hogy Dacian Cioloș szakmai profilja túlságosan egyoldalú, ám Corina Crețuról elmondható: semmihez sem ért igazán. A 47 éves politikus nyolc évig Ion Iliescu államfő szóvivője és sajtótanácsosa volt, 2007 óta EP-képviselő. Közgazdász végzettsége van, de a szakmájában 1992-ben dolgozott utoljára a balázsfalvi szerszámgépgyárban.

A magyarok számára a neve akkor vált ismertté, amikor a Tőkés László állami kitüntetésének visszavonását kezdeményezők élére állt. Januárban felhívást intézett Traian Băsescuhoz, hogy ne halogassa tovább a döntést ebben az ügyben. A kitüntetés visszavonása ugyanis az államfő feladata. Tőkés László tavaly júliusban Tusnádfürdön azt kérte, Magyarország vállaljon „védhatalmi” szerepet Erdély érdekében. Ezt követően kezdeményezték a romániai rendszerváltás elindításában játszott szerepéért 2009-ben neki ítélte Románia Csillaga érdemrend lovagi fokozatának a visszavonását.

Corina Crețu híre tavaly a nemzetközi sajtóba is eljutott, méghozzá pikáns formában. Augusztusban egy hacker feltörte Colin Powell volt amerikai hadsereg főparancsnok és külügyminiszter levelezését, köztük

A Juncker bizottság tagjai ismertek, feladatukörük még nem

Crețu mellett – pontosabban Cioloș ellen – szólt az is, hogy a jelenlegi agrárbiztos a brüsszeli szokásjog szerint nem őrizhette meg a tárcáját az új összetételű Európai Bizottságban

Donald Tusk, Herman van Rompuy és Federica Mogherini

azokat a maileket is, amelyeket a román hölgytől kapott, aki a szövegek alapján „halálosan” szerelmes volt Powellbe. A sajtó szerint érzelmei Bush elnök 2005-ös romániai látogatásakor kaptak lángra, miután megismerkedtek. Crețu több levelet is

küldött Powellnek. Olyat is, amelyhez csatolta egy fürdőruha fotóját, és egy olyat is, amelyen egy kádban fürdik. Az idén 77 éves amerikai politikus azt nyilatkozta, a levelekre nem válaszolt, és nem volt viszonya a román politikussal.

„Orbán Viktor árnyéka rávetül a magyar jelöltre”

Magyarország biztosjelöltje, Navracsics Tibor külgazdasági és külügyminiszter a kereskedelmi biztos tisztségre pályázik – tudta meg a *Financial Times*. A londoni gazdasági napilap brüsszeli tudósítója, Peter Spiegel írása szerint azonban bármi szólna is Navracsics mellett, Orbán Viktor miniszterelnök árnyéka rávetül a magyar jelöltre. A lapnak nyilatkozó illetékesek szerint a jelöltek közül Navracsics Tibornak a legnagyobb az esélye arra, hogy kemény jóváhagyási eljárásnak tesz ki az Európai Parlamentben. A cikk felidézi, hogy a magyar kormányfő Jean-Claude Juncker bizottsági elnöki jelölése ellen voksolt, és emlékeztet vitákba keveredett az előző luxemburgi EU-biztossal, Viviane Redinggel. A *Financial Times* értékelése szerint „nagyon valószínűtlennek tűnik”, hogy Budapest megkaphatná a nagy becsben tartott kereskedelmi biztos posztot.

Partium végvára, Rév

Kilenc évig tartó etnoszportyáinak nosztalgiájával kerekedett útra SZILÁGYI ALADÁR, a fotografáló MÉSZÁROS ELEK kíséretében. A település, mely egy (még) életerős magyar zárványközösség világa a Királyhágó tövében, bőven kínált feljegyezni, fényképezni valót munkatársaink számára.

Meg voltam győződve arról, hogy Hasas János alpolgármester leszármazottja vagy rokona a nagyhírű, azonos nevű hajdani fazekasmesternek. Kiderült: nincs köztük vérségi kapcsolat, csak névrokonok, de ígérte, szerét ejtjük annak, hogy egy másik dinasztia utolsó *kantását* meglátogassuk. „Nincs kiben válogatnunk – búsít el János –, hiszen ma már csupán két asszony forgatja a korongon a fehér agyagot művészi szinten.” Jeles etnográfusunk, Mózes Teréz 1980-ban arról írt, hogy az akkor hetven esztendőes Hasas János mellett még harmincan űzték e nemes mesterséget, és csúcsidőszakban, az 1920-as években 130 meghosszabbított *kojcsárszékér* képviselte a révi fazekasságot a feketetői vásáron.

Táncolni tudni kell Hasas János mezőgépész mérnök a rendszerváltás után került vissza Galac megyéből a szülőfalujába. Némi vargabetű árán 2008-ban választották meg a Körös-menti Rév alpolgármesterének. „Amikor hazakerültem, Juhász Viktor tanár úr volt a helyi RMDSZ elnöke. Alelnök lettem mellette, majd 1996-ban átvettem az elnökséget, akkor révi tanácsos voltam egy mandátum erejéig, majd négy évig a megyei tanács tagja.”

Felsorolni is sok volna, mi minden fűződik Hasas János nevéhez mindhárom minőségében. Hogy csak néhány dolgot említsek: az ő ideje alatt aszfaltozták le a falu utcáit, bővítették az ivóvízhálózatot, szennyvíz levezető rendszert. „Hétnyolc éve kínlódnak vele. Nagyon zavar az, hogy miközben mi előteremtettük a 15 százalékos önrészt, havonta törlesztjük a banki hiteleket,

Hasas János alpolgármester. Állandó késélen táncolásra kényszerül

a 85 százalékos minisztériumi támogatás állandóan késik.”

A turizmus fellendítése érdekében megyei tanácsosként meglobbiza, hogy újítsák fel a barlang melletti, ebek harmincadjára jutott – még gróf Zichy Ödön által építtetett – turista-szállót, további fejlesztésekkel egyetemben. „Az elképzelés az volt, hogy a megye felújítja a régi menedékházat, és uniós pályázaton keresztül egy információs központot nyitunk ott, valamint egy hegyi-mentő központot. És építünk egy hidat a szoros bejáratánál, hozzá csatlakoztatjuk a régi Czárán körutat, hogy fel

Az új gyülekezeti ház. Tégláit egy bukaresti román vállalkozó adományozta

lehessen sétálni a barlanghoz meg a vízeséshez. A 2008-as megyei költségvetésből 4 milliárd régi lejt különítettünk el a tervekre és felújításra. Júniusban választások voltak, Kiss Sándor nem nyert, az új elnök emberei addig bénáztak, míg csak a tervek készültek el. Decemberben a Boc-kormányzat elrendelte, hogy az el nem költött pénzeket vissza kell adni. A menedékház csupa rom, az új információs központ felépült, a Körös-híd is nyolcvan százalékban. Jószerével csupán a bekötőút hiányzik.”

Hogy miért, annak megvan a maga sajátos helyi pikantériája: a megye vállalta, hogy pályázat révén vagy önerőből felépíti az utat. A beruházás idejére át kellett volna adniuk a község tulajdonában lévő területet a kivitelezőnek. Kétszer vették napirendre a tanácsülésen, de nem volt meg a döntéshez szükséges kétharmados többség!

Körösréven jelenleg 756 magyar él, községi szinten nem érik el a 20 százalékot, viszont a 13 tagú tanácsban a magyarság két képviselője képezi a mérleg nyelvét. A volt USL három liberális és két szociáldemokrata tanácsosával együtt alkotnak törekény többséget a Diaconescu féle párt (PPDD) négy és a demokrata liberálisok két embere ellenében. „Az ellenzék, ahol csak teheti, akadályozza a munkánkat, főleg olyan ügyekben, amelyek eldöntéséhez kétharmados többség szükséges. Nem irigyelem magamat, állandó késélen táncolásra kényszerülök. 2013-ban minden indoklás nélkül megpróbáltak leváltani. Egyetlen érvénytelen szavazaton múltott, de bármikor megismételhetik.”

Inkubátor központ, magyar lap, „magyar ház” A dolgok ismeretében nem csodálkozom a történeteken. Az ellenzéki tanácsosok nem felejtik el, hogy a jelenlegi polgármester csak a magyarok szavazataival győzhette le a Diaconescu-párt színeiben induló ellenjelöltet. Azt sem, hogy a magyar kisebbség élénjárói sokkal aktívabak, mint ők. Például, háromhavonta

▷ megjelenő lapjuk van, Hasas János szerkeszti néhány önkéntessel, ingyen osztogatják a lakosság körében. A Révi Magazin 2003-ban indult, az ugyancsak általuk alapított Pro Rév Egyesület égisze alatt. Az sem bocsánatos a szemükben, ha a magyarok – akár az úgynevezett Inkubátor esetében – a teljes közösség, a közösség javára cselekednek.

Az alpolgármester kíséretében, aki a délelőtti nekünk szánta, faluszemlére indulunk. Elsőként ennek a 2013-ban lezajlott sikertörténetnek a helyszínét tekintjük meg. „Amikor beindultak a határokon átnyúló uniós pályázatok, mi kerestük meg a hajdúszoboszlóiakat. Tudtuk, hogy Európa legnagyobb fürdővárosának neve van a turisztikában. Rendkívül komolyak, több mint száz futó pályázatuk van évente. Mondták, hajlandóak a partnereink lenni. Akkor született az ötlet, hogy nálunk egy információs iroda, nálunk egy turisztikai inkubátor-ház épüljön. Mindez rendkívül előnyös volt Körösrév számára, hiszen az önrészünk két százalék volt, a szoboszlóiaké 12 százalék, a többit az EU állta. Ennek ellenére az önkormányzatunk bénáskodott egy ideig, irreálisan magas bért állapítottak meg, végül kénytelenek vol-

Interaktív biblihét. A táborban közel harminc gyermek vesz részt

Márton Gabriella felújított síremléke. Ady első nagyváradi szerelme, múzsája volt

tak az én javaslatomat elfogadni. Ma már öt cég működik az épületben.”

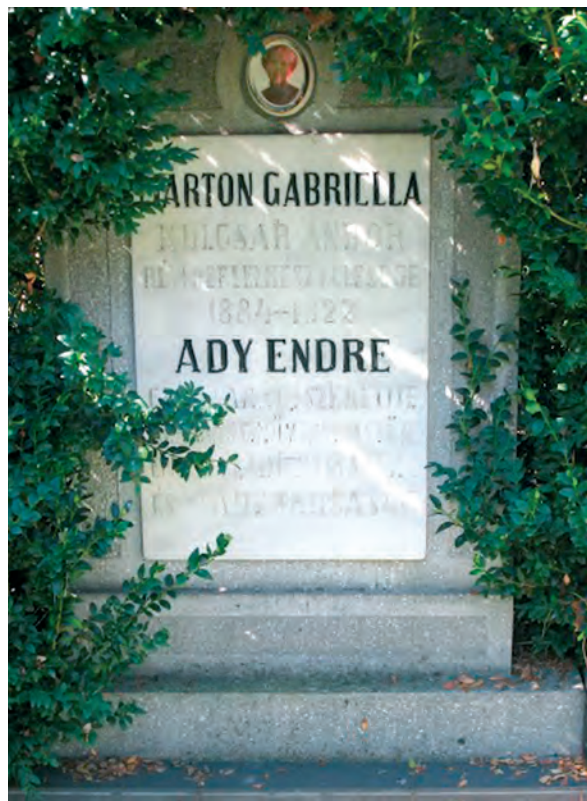
A település több magyar vonatkozású köztéri szoborral is dicsekedhet. A legrégibb egy helybeli születésű szobrász, Tőzsér Erzsébet alkotása, a *Korongozó fazekas*. Még 1978-ban állították fel, de a kétnyelvű, „Fazekas őseim emlékére” szövegű tábla csupán 1994-ben került a talapzatára. A művész nő sokáig Nagyváradon élt, férje Románia birkózóbajnoka, a berlini olimpia bronzérmese volt, egyik lánya operaénekesként Németországban futott be szép karriert, Várady Júlia néven. 35 évig volt a két éve elhunyt világhírű bariton, Ditrich Fischer-Dieskau felesége.

A református templomkertben egy Petőfi mellszobor áll, mellette Bersek József, Réven elhalálozott honvéd huszár-ezredes emlékére állított kopjafa. A szabadságharc hőse tíz évig raboskodott Aradon, a Zichy grófok jószágigazgatójaként fejezte be tragikus pályafutását. A református temetőben megnézzük a két világháború magyar hőseinek, áldozatainak emlékműve közelében Márton Gabriella, Ady első nagyváradi szerelmének felújított síremlékét. Az excentrikusan öltözködő, rövid hajat viselő, tehetséges prózaírónak induló, Pesten is tárcákat közlő lány méltó partnere lehetett volna a frissiben Váradra került költőnek. Néhány versnyoma maradt ennek az ígéretesen kezdődő kapcsolatnak, mely állítólag „Ady lustasága miatt” rekedt meg néhány találkozás szintjén. Gabriella hamarosan „megszelídült”, és körösrévi tiszteletes asszonyként fejezte be rövid életét.

Egy másik emléktábla, mely Czárán Gyula, „a hegyek apostola” emlékét idézi, a Pro Rév Egyesület székházának folyosóján áll. Ezt a két teremből álló épületrészt nem kis fáradság árán, némi csellel sikerült megszerezniük. János még megyei tanácsos korában kilobbizta, hogy a volt révi kaszárnyaépület önkormányzati tulajdonba kerüljön. Viszonzásul elérte, hogy az egykori internátus egy részét az egyesület vehesse használatba. A teljes épületet felújították, azóta a helybeli románok „magyar ház”-ként emlegetik. A Pro Rév Egyesület a baloldali teremben szándékozik kialakítani a révi fazekasság múzeumát.

A jobboldali teremből vidám énekszó hallatszik. Papp Csaba lelkipásztor tart bibliahetet mintegy harminc óvodás korú és kisiskolás gyermek számára. A tábor működtetésében nagy segítségére vannak a nagyobb diákok. A háttérben mindenféle kézműves foglalatosság zajlik, játékok, segédeszközök készülnek az interaktív tevékenységekhez. Rövid beszélgetés erejéig a másik terembe húzódunk. „2012 decemberében kerültem ide, akkor 640 tagú gyülekezet fogadott – tájékoztat a lelkipásztor –. Abban az esztendőben tizenöt temetésre jutott öt keresztfő, 2013-ban is tíz lélekkel apadtunk. 2014-ben jobban állunk valamivel, eddig hét elhalálozás és két keresztfő volt, de szeptemberben még két gyermek születik.” Ami az iskolát illeti, az alsó tagozaton egy-egy osztályban négy-hat gyermek jár, összevontan működnek. Negyedikesek nem végeztek az idén, mert... egyetlen kisdíákra sem tellett, ugyanez történt a nyolcadikkal is. Viszont a felső tagozat többi osztálya jobban áll, heten-nyolcan vannak, a hetediket pedig kilencen végezték. A lelkész által mondottakat később a lekvárfőzés közben megzavart Liuc Enikő tanítónő is megerősíti. Az ő diákkorában – a közeli magyarkakucsiakkal együtt – akár huszonöt-harminc tanuló is járt egy-egy osztályba. Kakucson már évek óta nincs gyermekáldás, itt meg egyre több a vegyes házasság.

Hogy a réviak a fogyatkozás ellenére életerős közösséget képeznek, az az RMDSZ és az egyház

összefogásának eredménye. Évente közösen szervezik meg az elszármazottak találkozóját, a Sebes-Körös menti szavalóversenyt, a vallásos és történelmi ünnepnapokat. A papnak és a presbiterként is fungáló alpolgármesternek sikerült meggyőznie a reformátusságot, hogy emeljenek egy gyülekezeti központot. Az újabb „magyar ház” alagsorában gyermek- és ifjúsági terem lesz, a földszinten a vendéglátásra, bibliaórák, kávéház tartására alkalmas gyülekezeti terem, konyha, raktár, az első emeleten pedig vendégszobák, harminc személyre. „A révi magyarok, akik – néhány panziót működtető román vállalkozóval ellentétben – idegenkednek a vendéglátástól, végül megértették, hogy az egyre másra nálam, vagy az alpolgármester úrnál jelentkező magyarországi turistacsoportokat kénytelenek vagyunk a román falusfeleink kínálta szálláshelyekre irányítani, holott az élénkülő idegenforgalom számunkra családonként, illetve számunkra közösségként komoly jövedelmet biztosíthatna. Az Úr ideadta nekünk ezt a szorost meg a gyönyörű vidéket, de a halat nem fogja a szánkba tenni. Pályáztunk, a Bihar megyei tanács, az RMDSZ frakció is segített bennünket, végül a gyülekezett bőkezűen adakozott. És olyan helyről is kaptunk támogatást, ahonnan nem is vártuk: egy bukaresti román vállalkozó kínálta fel a legnagyobb adományt, ő biztosított az összes téglát az épülethez! A felesége révi, gyülekezetünknek a tagja volt.”

A költő, a fazekas és a mese-mondó A vegyesboltból bőszkonyás cigányasszony lép ki, oldalán ele-

Szolga Gécsi
Juliska. Egy híres
fazekas dinasztia
utolsó tagja

Gécsi Hegedűs
Sándor,
a Népművészeti
mestere.
Nagyapjától
tanult meséit írta
füzetekbe

gáns, szőke hölgygel. „Úgy látszik, a svédek újra látogatják a romákat. Egy Svédországba származott itteni nő szervezett több jótékonyági akciót a négyszáz lelkes roma közösség megsegítése érdekében. Azt is tervezte, hogy kiemeli őket a telep nyomorúságából. A kísérlet végül kudarcba fulladt, hiszen elkótyavetyélték az adományokat. Az önkormányzatnak is gondja van velük, sokan közülük írószági portyákra »szakosodtak«, ahonnan teli zsebbel és teljesíthetetlen követelésekkel térnek vissza.

Karcsú leányzó jön velünk szemben, Körösrév költője ő – árulja el kísérőnk. Papp Beatrix a nagyváradi Ady Líceum tizenkettedikes diákja. Tizenhárom éves korában kezdett verseket írni, méghozzá... angolul. „Gyermekkoromban rengeteg angol rajzfilmet néztem, így tanultam meg a nyelvet. Második anyanyelvem lett. Magyarul nem is próbálkoztam, valahogy nem jött az ihlet – mondja az ifjú poéta.” Verseit végül a tanárai műfordították magyarra és románra, a háromnyelvű, vékonyka kötet „természetesen” a Pro Rév Egyesület támogatásával jelent meg, 2012-ben.

„1905-ben, amikor megnyílt a barlang, jöttek a turisták, a fazekasaink közül többen átálltak a giccsek-

re. Amikor betört a műanyag, újabb, amikor a bányák beindultak ismét újabb apadás következett, hiszen az a munka nyugdíjjal járt. A kegyelemdőfést 1990-ben kapták: 1989-ig adómentes népművészek voltak, utána átették őket a kereskedő kategóriába. Ezért maradt csupán két fazekas asszonyunk.” – tájékoztat Hasas János, mielőtt megérkeznénk Szolga Gécsi Juliska néni portájára.

Bár nehezebbre esik a járás, készséggel vezet bennünket a műhelybe. Megáll a *gurgoló* (az agyaggyűrő masina), majd a *szeletelő* előtt, a vékony agyagdarabot elhelyezi a korongra, pillanatok alatt apró *kantát*, *gölcscsőt* formáz belőle. A *langaltatás* (a cserépedény kiégetése) a *püstöben* (a kemencében), már a fia feladata. Juliska néni az apjától tanulta a fazekasművészet minden csínját-bínját. A férje fiatalon hunyt el, így neki kellett eltartania a családot.

A réviék legnagyobb megrendelése Bukarestből jött. Amikor a diktátor nagyobb dicsőségére felépítették, és kezdték berendezni a *Nép Házát*, kiderült, hogy a palota belsőjét óriási agyagvázákkal tervezik ékesíteni. A munkát csupán a révi fazekasok, köztük Juliskáék családja vállalta el. „Rengeteget kínlódtunk egy-egy váza féltonnányi agyagával, nehogy összerogyjon, még szabotázssal is megvádoltak. Három esztendő alatt évente harminc darabot szállítottunk. Józsai fiam titokban belül rákarcolta a nevünket, mert tilos volt kívül bármit is ráírni. Utólag tudtuk meg: az egész egy bukaresti művész neve alatt futott...”

A falu még egy szerzővel dicsekedhet. Sándor bácsi egy ölnyi, nagyapjától tanult mesével teli füzetel kereste fel Hasas Jánost. A *Révi Magazin* szerkesztője sorozatban kezdte közölni a szövegeit. Az anyagra felfigyelt Magyar Zoltán néprajzkutató, s az egyesülettel összefogva 2012-ben díszes kötetben jelentette meg, *Mátyás király Körösréven* címmel Gécsi Hegedűs Sándor történeteit, aki ugyanebben az évben elnyerte Budapesten a *Népművészet Mestere* díjat. Bár már nehezebben formálja a szavakat, a 79 esztendő Mese bácsi számunkra is élvezetes, bővizű forrásnak bizonyul...

MARKÓ BÉLA

A nemzetállam: rémálom

A mikor 1989 végén a Ceaușescu-diktatúrát a népharag elsöpörte, természetesen sokkal jobban tudtuk, mit nem akarunk, mint azt, hogy milyen államot szeretnénk fölépíteni. Nem akartuk egy autarchikus, minden szempontból önellátó állam fantazmagóriáját valaha is megint megtapasztalni. Nem akartunk az erőltetett adósság-visszafizetés miatt éhezni és fájni. Nem akartunk egy tökéletesen ellenőrzött, orwelli világban a függöny mögül kilesni, suttozni, jelbeszéddel értekezni, jelentőségteljesen elhallgatni, autózúgásra, ajtócsengőre összerendezni. Nem akartuk, hogy egy csalhatatlan vezér mondja meg nekünk a „tutit”, bár akkor ezt a szót még nem ismertük. Nem akartuk, hogy a rádió és a televízió újabb meg újabb vívmányokról számoljon be naponta, míg szemmel láthatóan nő körülöttünk a nyomor. Nem akartuk, hogy fejadagra adják a kenyeret, a húst, a vaját, a tojást, a cukrot, a benzint. Mi, magyarok még azt sem akartuk, hogy Bukarestből, a nyelvünket nem is ismerő pártfunkcionáriusok mondják meg, mi a jó nekünk, és mi a rossz. Nem akartuk, hogy a gyerekeinknek azt tanítsák történelemórán, méghozzá románul, hogy ők a dákok leszármazottai. Nem akartunk egy kommunista nemzetállamban élni. Semmilyen nemzetállamban nem akartunk élni. Világosan tudtuk, hogy nem elég a kommunista államot felszámolni, a nemzetállamot is meg kell szüntetni. Mára az egyik talán sikerült, a másik még nem egészen. Miközben lassan-lassan az is tisztán állt előttünk, hogy sokféle, többé-kevésbé sajátos állammodellt követhetnénk egy fekete-fehérből gyorsan színesre váltó világban, az előttünk is megnyíló Európában, ahol igazán változatos megoldások vannak, hiszen a köztársaságok mellett monarchiák is fellelhetők, természetesen jelképes hatalmú monarchákkal, és mi tagadás, demokratikusan működnek ezek az államok is.

Sem oldó- sem derítő szerrel Számomra a legrokonszenvesebbnek a svájci minta tűnt, és nemcsak a kisebb vagy nagyobb nyelvközösségek egyenjogúsága okán, hanem mert fogalmam sincs, éppen ki ott az elnök, és kik vannak kormányon, de ettől még az az ország minden jel szerint elég jól megvan. De most végül is nem a nyugati megoldásokat akarom felleltározni, bár időről időre az sem árt. A lényeg az, hogy minden tájékoztatásunk ellenére, a nyelvi-nemzeti jogokért, elsősorban a

teljes körű anyanyelvű oktatásért, a magyar nyelv hivatalos használatáért folytatott magától értetődő küzdelemünk hajnalán arra is rájöttünk, hogy ezek a jogok, legyen bár alkotmányos és törvényes garancia rájuk, csakis egy decentralizált, állampolgárainak és helyi közösségeinek minél nagyobb szabadságot biztosító rendszerben érvényesíthetők igazán. Elég hamar felismertük, hogy mindent meg kell tennünk egy erős önkormányzatiságon alapuló, az állami monopóliumot csupán a nemzetbiztonsági ágazatokban fenntartó, de egyébként a magánkezdeményezésnek mindenütt, a sajtótól az oktatásig vagy az egészségügyig, minél nagyobb teret engedő, ha úgy tetszik, „puha”, „gyenge” államért.

Persze, ezt nem csupán a romániai nacionál-kommunizmus tapasztalata mondatja velem, hiszen a nemzetállami rémálom – igenis, Európának ebben a részében a nemzetállam: rémálom –, egyáltalán nem köthető egyetlen ideológiához. A jobb oldalhoz sem, mert amit mi annak idején, negyven év alatt átéltünk, azt bizonyította, hogy az Internacionálé himnikus akkordjai mellett is kiteljesíthető a nacionalizmus. Viszont nekünk mégis legalább száz esztendőről kellene beszélnünk, de inkább jóval többről itt a Kárpát-medencében. Magyar tragédia elsősorban, ám a szomszéd népek sem lettek boldogabbak attól, hogy külön-külön mindegyik többször is nekifutott a saját nemzetállama megteremtésének. Tették és teszik ezt olyan térségben, ahol semmiféle rostával, centrifugával, oldó- vagy derítő szerrel nem választhatók igazán szét az etnikumok.

A modell, amelyet követnünk kell És mégis, 1989 után hiába próbáltuk megakadályozni, hogy az új, 1991-es román alkotmányba bekerüljön a „Románia nemzetállam” definíció. Nem sikerült. Hiába akartuk 2003-ban, akkor már viszonylag jó politikai alkupozícióban kivetetni a módosított alkotmányból ezt a meghatározást. Nem sikerült. De míg 1991-ben a nemzetállam-definíció a kemény, megfellebbezhetetlen, velünk szemben ellenséges valóságot tükrözött, vagyis azt, hogy egynyelvű – kizárólag román – államban élünk, addig 2003-ban Románia már rég nem volt igazi nemzetállam, közben ugyanis kialakítottunk egy magyar nyelvű iskolahálózatot, több állami egyetemen, számos szakon magyarul lehetett diplomát szerezni, sőt, beindulhatott a Magyarország által finanszírozott Sapientia magán-

Világosan tudtuk, hogy nem elég a kommunista államot felszámolni, a nemzetállamot is meg kell szüntetni

egyetem is. Megjelentek Erdély-szerte a kétnyelvű helységnevtáblák, jelentős föld- és erdőtulajdont kaptak vissza a magyar nemzetiségű román állampolgárok is, és már számottevő költségvetéssel gazdálkodhattak a választott – sok erdélyi közigazgatási egységben értelemszerűen magyar, vagy legalábbis magyar többségű – önkormányzatok. Elkezdődött a központi hatalom megosztása a helyi közösségekkel, ami természetesen az egész ország érdeke, de nekünk, magyaroknak: létérdekünk. Hiszen mi Bukarestben ideig-óráig lehetünk erősek, de tartósan soha. Nekünk ott van szükségünk döntési lehetőségekre, ahol élünk. Ezért volt fontos például, hogy az iskolák, művelődési intézmények, kórházak adminisztrálása a kormánytól – a mi jóvoltunkból is – átkerült az önkormányzatokhoz. Számomra egy pillanatig sem volt kétséges, hogy ez az az állammodell, ez az az irány, amelyet követnünk kell. És ezért aggaszt, hogy az utóbbi két-három évben Romániában is lelassult, sőt, néhány területen le is állt ez a folyamat, populista politikusok próbálják visszaterelni népüket egy évszázadosan kudarcos nemzetállami koncepcióhoz.

Jupiter és az ökör Ennél is nagyobb aggodalommal tölt el, hogy a nemzetállami koncepciót Romániában is, újabban pedig még hangsúlyosabban Magyarországon valamiféle Quod licet Iovi, non licet bovi elv szerint akarják megvalósítani egyesek. Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek? Amit szabad Orbán Viktoréknak, nem szabad Victor Pontáéknak és Traian Băsescuéknak, netán Robert Ficóéknak, és fordítva? Neveket mondtam, ezeket be lehet helyettesíteni másokkal. Ami fontos: engem nem csak azért ejt gondolkodóba a magyar miniszterelnök tusnádfürdői – újabb keletű, ránk eddig nem jellemző nominalista megközelítésben: tusványosi, tehát egy nem létező településen elhangzott – beszéde, mert bárki bármit is mondjon, szembehelyezi egymással az egyéni és a közösségi jogokat, illetve a nyugati típusú, általa liberálisnak nevezett államot a nemzeti érdekekkel. Hiszen az előadásában felvetett egyik-másik problémáról akár vitát is lehetne nyitni, és nem értek egyet azokkal, akik az Európai Unió bürokratáit szentnek és sérthetetlennek tekintik. Az sem biztos, hogy nem kellett volna sokkal kreatívabban, néha sokkal kritikusabban viszonyulni ahhoz, amit a regionális és történelmi sajátosságokat figyelmen kívül hagyva, ránk akartak oktrojálni Brüsszelből. Viszont amiről nem lehet, nem szabad vitázni: a különbségtétel „Jupiter” és az „ökök” között. Nem gondolom, hogy Európa keleti felének, bibói szóhasználatával élve az itteni „kisállamoknak” a „nyomorú-

ságát” csupán iskolás példamutatással meg lehetne oldani. Különböznék sem vagyunk egyformán vesztesei a jelenkori történelemnek, cinizmus lenne ugyanazt a történelemszemléletet elvárni mindenkitől, aki itt él. De azt sem hihetem, hogy egy mai magyarországi politikusnak, akár jobboldalinak, akár baloldalinak, nem kellene figyelembe vennie azt, hogy ez az egész – Kántor Lajos szavával – „konglomerát”, amelyben élünk, szerves egészet képez. Vagyis nem lehet olyan állammodellt követnie Magyarországnak, amit mi Románia vagy Szlovákia esetében az ott élő magyar közösségek szempontjából rendkívül veszélyesnek tartunk, és minden erőnkkel azért küzdünk, hogy ezek az országok ne induljanak el ismét ebbe az irányba. Erre a magyar politikának minden pillanatban oda kellene figyelnie. Már amennyiben tényleg határoktól függetlenül szolidáris nemzetben gondolkozunk. Nem tudom elképzelni, hogy bort igyunk és vizet prédikáljunk, vagyis a tusnádfürdői beszédet idézve „újja akarjuk szervezni a liberális állam helyett a nemzeti államunkat”, de a szomszéd nemzetállamokat ezzel egyidejűleg le akarjuk bon-

tani. Mint ahogy a magyarországi támogatásra igenis rászoruló erdélyi magyar civil társadalom sem örülne annak, ha Romániában elkezdene pedzegetni, hogy külföldről valakik „befolyást kívánnak (...) gyakorolni” a civil támogatás ürügyén. Hangoztatták ezt nálunk egyébként a román nacionalisták is a kilencvenes években, az Illyés Közalapítványt támadva például, de aztán beletörődtek. Külföldi befolyásról vagy „területenkívüliségről” beszélni ma, amikor kettős állampolgárok százezrei élnek Magyarország határain kívül, és amikor a jelenlegi magyar kormánypártok folyamatosan szorgalmazzák, hogy minél többen vegyék fel a magyar állampolgárságot, enyhén szólva következetlenség. Különléle autonómiákat is lehetővé tevő, laza, decentralizált államokat szeretnénk-e a Kárpát-medencében? Netán az állampolgárság kérdésének és az állami közigazgatásnak a szétválasztását azáltal, hogy magyar állampolgárok milliói élnek majd máshol? Vagy pedig egy saját határai közé beszorított magyar nemzetállamot akarunk? Ezek mind egymástól különböző modellek, és lehetne még sorolni másokat is. Egy biztos: nekünk, jupiteri magyaroknak nem fog sikerülni egészen más mintákat követni, mint amilyeneket magunk körül látni szeretnénk.

Ugyanis attól tartok, hogy amit szabad Jupiternek, előbb-utóbb bizony szabad lesz másnak is.

(A Népszabadságban megjelent szöveg alapján)

Nekünk, jupiteri magyaroknak nem fog sikerülni egészen más mintákat követni, mint amilyeneket magunk körül látni szeretnénk

Manipulált zörejek trombitára, nagybögőre

A közelgő őszenk is megvannak az előnyei, például újraindult a koncert-szezon a nagyváradi Moszkva Kávézóban, méghozzá egy igazi dzsessz csemegével. Két szemtelenül fiatal és szemtelenül tehetséges zenész, a portugál SUSANA SANTOS SILVA (trombita) és a svéd TORBJÖRN ZETTERBERG (nagybögő) nem átaloltak blue note-okkal és igába vont egyéb zörejekkel elárasztani a kortárs művészetre örökön éhes Pecepartot. Tasnádi-Sáhy Péter interjúja.

Először is szeretném megtudni, miként kerültetek kapcsolatba a zenével. Susana-ról a honlapja alapján, tudom, a nagypapája zenekarában kezdett el trombitálni...

Susana: Igen, a nagypapámnak – bár nem volt mai értelemben profi zenész – volt egy fúvószenekara, amit tulajdonképpen még az ükapám alapított. Szóval teljesen egyértelmű volt, hogy a testvéreimmel és az unokatestvéreimmel egyetemben ezzel mi is kapcsolatba kerülünk. Hét éves koromtól játszottam velük éveken keresztül. Aztán a többi jött magától, konzervatóriumba kerültem, Portóban szereztem egy diplomát dzsessz-trombita szakon, az utolsó éven pedig Karlsruheban tanulhattam Reinhold Friedrich professzor osztályában olyan remek művészekről, mint Edward Tarr, Klaus Schuwerk és Klaus Braker. Ezek után Rotterdamban tanultam tovább, 2010-ben mesteriztem dzsessz előadóként a Codarts-on.

Torbjörn: Az én hátterem ennél sokkal konvencionálisabb. A családban nem volt zenész, a pályafutásomat pedig egy punk zenekarban kezdtem középiskolában. Basszusgitár volt az első hangszerem, mert a vagányabb cuccok, mint az elektromos gitár, meg a dob már mind foglaltak voltak. Aztán elkezdtem zenét tanulni egy fickótól, aki azt mondta, ha meg akarok tanulni rendesen húros hangszeren játszani, akkor a nagybögőt

Koncert után a váradi Moszkva klubban a két muzsik

Lehet, hogy van olyan ember a világon, aki minden nap valami teljesen újat hoz, de a legtöbb zenésznek megvan a maga nyelve, akkor is, ha improvizál (Torbjörn Zetterberg)

gőt semmiképpen sem hagyhatom ki. Csomó béna zenét játszatott velem, olyanokat, amiket csak öreg emberek hallgatnak, mint például a dzsessz is, legalábbis abban az időben ezt gondoltam róla. Utáltam, legfőképpen azért, mert semmit sem tudtam még róla. Aztán ez a tanárom teljesen átmosta az agyam, volt rá ideje, mert aztán a fősulin is hozzá jártam.

Nem csak a hátteretek különbözik, de földrajzilag is nagy távolságot kellett áthidalnotok. Hogy kezd egy portugál dzsessz trombitás lány és egy svéd bögős srác együtt free jazzt játszani?

Susana: Egy nagy portugál dzsessz fesztiválon találkoztunk először, én egy másik formációval, a Lama-val játszottam, Tobbe (Torbjörn beceneve – a szerk.) pedig a saját bandájával érkezett. Meghallgattuk egymást, és azt mondtuk, na, akkor kezdjünk bele.

Torbjörn: Igen, ez két éve volt ősszel, és az első albumunkat már két hónap múlva fel is vettük.

Ha már az albumot említetted, térjünk át a zenétekre. A free jazz-t,

főleg olyan laikusként, mint amilyen én vagyok, nehéz megfogni. Végighallgatva a koncertet, néha felfedeztem valami arab hatást, gondolom, ez Portugália miatt van, néha meg mintha egy nő színházi előadáshoz játszanátok aláfestésként, jóllehet akkor éppen egy kalimbát használtok, ami meg afrikai, de persze ezek csak érzések, lehet, teljesen rosszul közelítek. Van bármi, amit előre meghatároztok?

Torbjörn: Nem igazán. Ma például egyszer csak találkoztunk egy dalban, amit én írtam bögőre, ezt játszottunk már néhányszor, de nem beszéltük meg előre, hogy ma is lesz, csak megtörtént.

Ezt idáig talán értem, de mégis hogy kezdtek bele, ha nincs semmi rögzítve?

Susana: (nevet) Hát valami mindig van. Egy hang, egy zöreje, aztán az hozza a többi magával.

Torbjörn: Nyugodtan mondhatjuk, hogy minden koncert más, de azért mégis rengeteg bennük a közös. Lehet, hogy van olyan ember a világon, aki minden nap valami tel-

jesen újat hoz, de a legtöbb zenésznek megvan a maga nyelve, akkor is, ha improvizál. Viszonylag lehet tudni, hogy egy adott pontból nagyjából merre indul el.

Ez gondolom, tiszta zenei hangoknál még egészen könnyen működik, viszont ti sokszor használtok zajokat, nincs olyan, hogy oké, akkor ő most f-ben játszik...

Susana: Néha azért van, hogy beletévedünk egy-egy kulcsba, aztán meg kibotorkálunk belőle....

Erről beszélek, a kibotorkálásról. Merthogy amikor tényleg úgymond csak zörögtek, az is valahogy érzékelhetően zene. Na ez hogy jön össze?

Susana: Egyszerűen, varázslattal. (nevet)

Torbjörn: Egyébként meg zajokat hallasz mindenfelől, a természet hangjait, csacsogást, gépek zakatolását, az ember pedig, mint ahogy minden, manipulálja, rendszerezi ezeket, ebből lesz a zene. Az idők során született egy közmegállapodás hangokról, dallamokról, ritmusokról, amik ezeket össze tudják kötni, de ez nem jelenti, hogy csak úgy lehet, sőt ha azt vesszük, a pusztá zajok voltak előbb, csak aztán megszelídítettük őket.

Susana: Bizonyos dolgok csak megszületnek a pillanatban, emellett pedig használók sok bevett technikát, keltek úgy bizonyos zajokat, hívok elő hangokat, hogy pontosan

Susana
Santos Silva.
Zene és zörej

Keltek úgy bizonyos zajokat, hívok elő hangokat, hogy pontosan tudom mi lesz belőlük, mert már próbáltam, és kanonizáltam, hiába nem bevett zenei hang (Susana Santos Silva)

Improvizációk
trombitára
és nagybőgőre

tudom mi lesz belőlük, mert már próbáltam, és kanonizáltam, hiába nem bevett zenei hang.

Említettétek az albumotokat. Honnan tudtátok, hogy éppen azt kell publikálni, amit?

Torbjörn: Akkor kezdtünk el együtt játszani, ami az albumon van, az egy pillanatkép a kapcsolatunkból. Ma már sokkal többet tudunk egymásról, természetesen az improvizációnk is változott.

Ehhez azt hiszem, nem fogok ennél közelebb jutni, úgyhogy más téma: milyen ma fiatal dzsesszmuzsikusként lenni Európában? Susana, a honlapodon például látom, egyik koncert éri a másikat, bár te több projektben is benne vagy. Meg tudtok ebből élni, hisz azért még a válság sem csengett le, gondolom nem a zene az első, amire pénz kerül?

Susana: Nekem mondd? Portugálként magam vagyok a gazdasági világválság (nevet). Szóval tényleg nagyon nehéz. A legtöbb zenész, akit ismerek, csinál valami mást is, jobb esetben tanít. Az én esetemben sokat segít, hogy nem csak ezt a zenét játszom, hanem ennél mondjuk mainstreamebb modern dzsesszt is, és így megélhetek kizárólag a zenélésből.

Ebben talán az is segít, hogy kevés a női dzsessztrombitás, nem?

Susana: Benne lehet a pakliban, de szerintem tényleg inkább azon van a hangsúly, hogy igyekszem anynyi emberrel együttműködni, ahányval csak lehet, Portugálián belül és kívül is.

Hol éltek?

Susana: Portóban van a bázisom, de leginkább útközben.

Torbjörn: Én Stockholmban, de ennek ellenére sokat dolgozunk együtt.

És mégis sikerül egyeztetnetek, szép. Van menedzseretek?

Susana: Nem, mindent magunk csinálunk, megyünk fesztiválról fesztiválra, klubból klubba. Persze, szerencsére kapunk sok meghívást, nem kell munka után házalnunk, minden szépen alakul magától.

Vannak konkrét tervek a jövőre?

Susana: Ezt mondja Tobbe!

Torbjörn: Van most egy folyamatban lévő közös projektünk, rögzítünk még az idén egy albumot egy Párizsban élő svéd orgonaművész-szel. Vele szeretnék egy templomban felvenni improvizációkat valahol a klasszikus zene és a jazz határán. Előtte még most megyünk Budapestre, aztán Stockholmba fellépni.

Susana: Igazából a zenélés maga a terv, a többi meg majd lesz valahogy.

Mérleg Minszk után

„Minszk látszólag felszínre hozta nem csak Porosenko, de Putyin hajlandóságát is egy béketerv kidolgozására. Porosenkótól elhisszük, neki úgy kell most a kiszámíthatóság és a fegyvercsend, mint a levegő. Putyintól azonban nem hisszük, csak ha megszakítja szakadár-kapcsolatait, ha befejezi az orosz-ukrán határregióban a hadgyakorlatokat, s kivonul mindenhonnan, ahová beszivárgott.”
ADY ANDRÁS elemzése.

Nincs politikushoz illőbb megoldás-kísérlet, mint az, ha egy konfliktus kapcsán a két fél legmagasabb rangú képviselője találkozik és face to face váltanak legalább pár mondatot. Ha így nézzük a minszki összejövetelt, amelyen Porosenko és Putyin elnökök végre nem egymásra morogtak (mint az elhíresült normandiai találkozón), de eszmét cseréltek, akkor érthető az európai-amerikai elvárás egy béketerv iránt, amely old, tán megold. Ehelyett a két vezető mindössze ten-nivaló-listákat cserélt. Gyengécske pozitívum volt, hogy a találkozót kvázi-kordialisanak lehet nevezni, az orosz fél tárgyalóképesnek, az ukrán visszafogottan mutatkozott, a szó-párbaj elmaradt.

Gógyír a szankciózás? Minszkben tehát mindkét vezető civilizált volt, otthon szelődültek a szócsövek, az EU-diplomácia ashtoni reakciója egyenesen lelkes lett. Ez újabb józanodás esélye is lehetett volna a maláj gép lelövése utáni időszakban. Eredetileg az előbbi lehetett volna a kijózanító szerencsétlenség, amely a feleket számvetésre, megállásra kellett volna készítse. Igaz, emberi és morális mértékkel mérve, nem pedig politikusi és sztratégoszai skálán rángatva, mert e képlet szerint nincs az a katasztrófa, amely az orosz terveket megakassza. Ja, a szankciók? Hát igen, illetve ezek újabb válfaja, pontosabban még szigorúbb formája tenné meg a hatását. Ha az orosz felet hallgatja az ember, az az érzése, hogy fogcsikorgatva bár, de valamilyen szovjet-struktúrára teljes belső

önellátásra kapcsolva ellen tudnak állni az európai-amerikai nyomásnak. Ha az ellenkező oldalt figyeljük, a legutóbbi szankciók, plusz az „önszankciók” máris nyomorítják Oroszországot. Hol az igazság? Az európai oldalon, ahol még folyik a balanszírozás a kemény hang és az újabb megszorítások bevezetése, illetve a minimálisan kielégítő kereskedelmi kapcsolatok vízvonalon tartása között? Európa gazdasági kilábalása megtorpan, a francia gazdaság szenved, a német felemás adatokat produkál: gyógyír erre a szankciózás? Érdekes a valcer, amelyet az EU-hangadó Németország és a hangadásra pályázó, de belső kormánygyengeségek, válságok által gyötört Franciaország lejt azzal a Moszkvával, amely ellenségkép kellene legyen, de amelyikkel többek között gáz-bizniszek, meg a franciáktól rendelt „misztrálok” képeznek kötöttséget.

Ha nem elég a híd... Európára pár hónap múlva ráköszön a tél, s a legújabb kutatások szerint is télen a világ e vidékén fűteni kell. Ha kedves e gondolat, ha nem, e kérdés rendezéséhez is szükséges Moszkva, mert egyelőre onnan látnak el gázzal itt majd mindent, mi több, nagyrészt orosz gáz lesz az is, amivel ellátjuk Ukrajnát... ha kell. Erről is szó esett Minszkben, s halvány orosz ígéret történt, hogy ők állják az európai kötelezettségeiket, igen ám, de a vezetékek Ukrajnában fél éve háborúznak. De hidegen gondolva a maláj gép tragédiája, illetve a Minszk utáni esélyekre: miért kellett volna józanítson amaz, vagy kellett volna emez elhozza az orosz leál-lást? Történt valami, ami arra utal, hogy a 370-es járat lelövését egy-fajta memento moriként értelmezné az orosz fél, amikor az azt követő periódust a konfliktus eszkalációja jellemzi, és erre továbbra is lassúak a válaszok? Ez a csipkekesztyűs diplomácia harca a páncélkesztyűs blöffmesterekkel. Erre a periódusra jellemző az orosz adminisztráció egyik, transznisztriai régiségű hely-

zetmegoldó fogása: az orosz-ukrán határon átszivárogtatott hadi segítség-időnként felváltják humanitárius segélyszállítmányokkal. Amelyeket sem az erre hivatott, és nevében felhasznált Vörös kereszt, sem az ukrán határőrök nem tudnak ellenőrizni, amelyekkel nem csak bejuttatni lehet rakományt, de kihozni is embereket, s amelyekkel minden nemzetközi (Kijev itt nem számított) tiltakozás dacára behatoltak egy másik ország területére. Csak azért, mert tehetik. Többes a szám, mert ilyes szállítmányokra még sor kerül. Ellenszerük igazából nincs, hisz ki vállalja a megtámadása ódiumát, ha azokon a kamionokon a civil lakosság megsegítésre szolgáló élelem, gyógyszer is van? Igen, a transznisztriai ügyvitel, a fenti megoldás akár előszobája is lehet egy békefenntartó orosz kontingens bevetésének, például így: amennyiben az orosz ajkúak, érzelműek, etnikumúak megsegítésére nem elég a humanitárius híd, akkor ott a békefenntartás, a fegyveres.

Porosenkótól elhisszük Lehet, egyedül maradok ezzel, de vakon bízom abban, hogy Moszkvában a döntéshozóknak nem ment el teljesen az eszük, és nem viszik teljes háborúig a dolgokat Ukrajnával. Reménykedem még a novoazovszki akció után is, melyet könnyen lehetne a Krím felé megvalósítandó orosz, szárazföldi korridor létesítésének értelmezni, és ez is lehet casus belli. Hiszem, hogy a háborúból továbbra sem származna semmi jó a számukra, értem itt egy csőd szélén ingó és mindenfelé máris eladósodott ország átvételét, amelynek az északi, közép, kissé déli (lásd az Odessza-akció csődjét), és nyugati része immár sosem lesz oroszbarát. Értem ez alatt a bonyodalmat, amelyet Kelet-Európában NATO-talpasok többlet állomásoztatása jelent, vagy egy még buzgóbb Amerikát. Igaz, a NATO felvonuláson, tengerészeti és légi gyakorlatokon kívül mást nem tehet, legújabb terve is az ütközőzóna országaiban való pre-permanens állomásokról kissé ellentmond dokt-

Konfliktusból akkor lehet kimászni, ha a felek makacsab-bika még úgy véli, hogy túlzott arcvetés nélkül visszavonulhat

rínájának. Így nehezen derült ki a majdnem baki: nem permanensek a bázisok, de lerakatok, és a jelenlét rotációs kontingens. De Ukrajna fegyvert és fegyvert kér. Az USA Kongresszusában érlelődik egy ideje a terv, miszerint Ukrajna kiemelt szövetségi státust kapna. Ehhez nem kell NATO országnak lennie, de Afganisztánhoz, Ausztráliához, vagy Dél-Koreához hasonlóan ez több pénzt és könnyített kontraktusokat jelentene fegyverekre, háború esetén direkt fegyverküldést Amerikából. Ugyanakkor Oroszországnak a saját, kenyér-korbács taktikával egyben tartott entitásaival is konfliktusos a viszonya. Tény, innen nézve ez a „háborúig blöffölünk” taktika egyre vékonyabbnak tűnik, az eskaláció belső törvénye, hogy túlzásba vitele növeli az esélyeit a folyamat irányíthatatlanná válásának. Ott a másik gond is: konfliktusból akkor lehet kimászni, ha a felek makacsabbika még úgy véli, hogy túlzott arcvetés nélkül visszavonulhat. Márpedig az eskalációs önbeteljesítés ennek keresztbe tesz. Minszk látszólag felszínre hozta nem csak Porosenko, de Putyin hajlandóságát is egy béketerít kidolgozására. Porosenkotól elhisszük, ő most a kampányában ígért előrehozott választásokkal is foglalkozik, neki úgy kell most a kiszámíthatóság és a fegyvercsend,

Az orosz és az ukrán elnök kézfogása a fehérorosz fővárosban

mint a levegő. Putyintól azonban nem hisszük, csak ha megszakítja szakadár-kapcsolatait, ha befejezi az orosz-ukrán határregióban a folyamatos hadgyakorlatokat, betartja a határvidék sérthetlenségét, s kivonul mindenhol, ahová beszivárgott.

Veszélyben az ellen-EU? Még volt valami Minszkben, amiről kevés szó esett: a találkozó eredetileg az orosz-belorusz-kazah vámszövetség és szabadkereskedelmi zónára volt kiélezve, ezt az ukrajnai helyzet en bloc, a pár napra rá keletkezett újabb, novoazovszki frontnyitás en detail kicsorbította. Putyin aggódik, hogy mivé válhat ambiciózus terve: egy, az EU-t ellensúlyozó saját képződmény (Eurázsiai Unió) létrehozása. Minszk rájátszott az aggodalomra, így ez a kérdéskör képezhet egy figyelemelterelő hatást. Ukrajnának kolosszális szüksége van rá. Az Eurázsiai Unió „beiktatása” január elsejére várható, s az már biztos, hogy Ukrajna nélkül sántítva fog működni. Mi több, Belorusszia mesterien lavírozik Brüsszel és Moszkva között, nem sérült az ukrán válságban, sőt profitálni fog az orosz élelmiszer-önszankciózásából, hisz megugrik az exportja. Viszonyulása Moszkvához nem a vak vazallusé. Kazahsztánnak szuverenitás gondjai támadtak a krí-

mi anchluss után és kikötötte, hogy a Hegyi-Karabahnak az Eurázsiai Unión kívül kell maradnia, ami viszont az orosz képződmény örmény oldalát sérti. A szintén baráti érzelmű Kirgizisztán halasztotta csatlakozási feltételeinek teljesítését 2014-ről 2020-ra, míg a volt szovjet blokk további nagyjai, az azeriek, üzbégek és türkmének kevésbé érdeklődnek a terv iránt. Ha valóban hatni kezdenek az európai, amerikai lépések és az „önszankciók”, úgy egyre nehezebb Putyin számára egy vonzó ellen-EU-t prezentálnia, ahhoz további csatlakozókat csalogatnia. Vegyük számításba a novoazovszki áttörés ellenére a szakadár ukrainai térvészését, a minszki esély elbliccelését, a Krím utáni népszerűség és média-önfényezés dacára a belöldi fáradás kezdetét, a putyinista oligarchia pénzvesztés miatti türelmesítésének a csíráit. Vegyük számításba egy nyílt konfliktus esetén az óvatostól csalódottba átmenő, energiabarát és a saját terjeszkedési terveikhez csendet, nyugalmat igényelő kínai átfordulást, amelyet máris zavar a Krím után (amerikai nyomásra) szankciózó Japán magatartás. Putyinak le kell lassulnia: hogy meg tudjon állni, hogy kelet-ukrainai befolyását tartva, egy ottani államszerűség erőltetésével, Krímjével együtt ki tudjon szállni.

**Ez a csipke-
kesztyűs
diplomácia harca
a páncél-
kesztyűs
blöff-
mesterekkel**

Tompa Gábor, a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatója, rendező

A test története, vallomásai

Negyedik alkalommal szervezi meg a 222. évadába lépő Kolozsvári Állami Magyar Színház az Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztivált november 26. és december 7. között. Az intézményt huszonöt éve vezető TOMPA GÁBOR igazgatóval, rendezővel KUSTÁN MAGYARI ATTILA beszélgetett a fesztiválról és annak nyomán kultúrpolitikáról, a színház jövőjéről, szerepéről.

Milyen téma köré épül fel a negyedik Interferenciák?

Ahogy az elmúlt években megpróbáltuk tematikussá tenni a fesztivált, az idén is bővítjük az interferenciák fogalmát. A fesztivál első kiadásában a különböző kultúrák egymáshoz közelítését, a nemzetközi színházi törekvések ismertetését vállaltuk fel, aztán megpróbáltunk kilépni a színház területéről és bevonni más, kulturális jelentéssel bíró tereket, mint amilyen az Ecsetgyár, a Bánffy-palota, a Nemzeti Színház és egyebek, a harmadik kiadás pedig a zene és színház interferenciájáról, egymásra hatásáról szólt. Idén érdekes, ugyanakkor tág lehetőségeket magában rejtő témánk van: a test története, vagy ahogy a román változat szól: a test vallomásai. Jelzi ez, hogy mi, emberek sokat foglalkozunk saját mulandóságunkkal, aminek letéményese a test, amelyet az idők során annyit istenítettek, magasztaltak, meggyaláztak, megsemmisítettek, börtönbe vetettek, felszabadítottak, fontos része a fajfenntartásnak stb.

Hogyan válogatták a fesztiválra hívandó előadásokat?

Többnyire magam vagyok az előadások válogatója, mint a fesztivál művészeti igazgatója, de együtt dolgozunk egy csapattal, akik tanácsadóként is működnek. Megemlítem Visky András művészeti aligazgatót, Kovács Kinga programigazgatót és az Interferenciák felelős szervezőjét, valamint George Banu-t, aki olykor

színházunk szellemi tanácsadója is. Igyekeztünk olyan előadásokat beválogatni, amelyek ezt a témát valamilyen módon megközelítik, akár úgy, hogy közvetlenül a színész fizikalitására építenek. Néhány jelentős rendező lesz jelen, így Thomas Ostermeier Németországból, aki először jön Kolozsvárra előadással, Declan Donnellan brit rendező, vagy William Kentridge sokoldalú dél-afrikai színházművész, aki egyben koreográfus, installáció-művész, de ide sorolhatom Heiner Goebbels német rendezőt, vagy Nagy Józsefet. Mellettük fiatal alkotók munkáit is megismerhetjük, köztük külföldieket is, hiszen a fesztivál nyolcvan százalékát nem hazai művészek alkotják.

Hogyan vélekedik az erdélyi és magyarországi színházakról és színházpolitikáról? Már csak azért is aktuális ez a kérdés, mert mai hír, hogy megújították a sepsiszentgyörgyi színházigazgató, Bocsárdi László szerződését.

Ennek a hírnek nem kellene szenciószámba mennie. Érdekes, hogy a kényes egyensúlyban álló viszonyok művészi vezetés és politikus között sajnos olyan meglepetésekre is alkalmat adnak, hogy például nem hosszabbítják meg azt a szerződést – ami nagyon nem volna rendben. Pont jó, hogy ezt az esetet említette, mert azt gondolom: a politikumnak nem kellene beleszólnia a színházak életébe, és amit én Magyarországon látok, az az, hogy igenis beleszólnak, sőt a civil társadalomhoz hasonlóan megosztják a színházit is. Ez előítéleteket, gyűlölködést, feszültséget eredményez, aminek egyáltalán nem hasznélvezője a színház, de a közönsége sem. Az, hogy egy előadás olyan kérdéseket vet fel, amelyek a mindenkori politikával összefüggenek, más kérdés. Nem szeretnék minősíteni vagy ítélni, több ízben volt alkalmam elmondani a véleményem, és most is azt tartom a bajok fő forrásának, hogy nem a kompetencia

és a minőség, hanem a hovatartozás, ami meghatározza a magyarországi színházi élet főbb vonalait.

Ön nem kerül abba a csapdába, hogy valahová sorolják? A 168 Óra hetilapnak adott interjút korábban a Magyar Művészeti Akadémia kapcsán, és egyértelmű álláspontja volt a kérdéssről, beskatulyázhatják ide vagy oda.

Ott egy olyan procedúráról nyilatkoztam, ami nemcsak illegális, hanem megdöbbentő is. A beleegyezésem nélkül vettek fel az MMA soraiba, ami önmagában nem jelent semmit, de amikor az ember végignézi az elnök részéről tett nyilatkozatokat, akkor azt gondolja, hogy nem tud megfelelni például annak az elvárásnak, hogy megállapítsa, ki a jó magyar – nincs magyarságmérő műszerem. Azon kívül úgy éreztem, hogy szélsőséges ideákra, gondolatokra alapozódik sok esetben az Akadémia tevékenysége, ez magyarázza talán a sok jeles művész kilépését is. Ez a véleményem azonban nem jelenti azt, hogy valamelyik párthoz tartoznék, mert azt hiszem, hogy minden józan művész általában baloldali érzésű, de nem kell ezért föltétlenül az MSZP-vel tartanom. Hogy mit gondolnak a nyilatkozataim után a pártokhoz való viszonyomról, az nem érdekel. Az volna jó, ha nem tudnánk egyetlen művésztől sem a pártszimpátiáját – én 1997-ben Craiován rendeztem a Hamletet, és csak utólag tudtam meg, hogy az egyik színész a Nagy-Románia Párt tagja volt, de ez sosem derült ki a viselkedéséből.

Ha előre tudta volna ezt róla, akkor másként viszonyul hozzá?

Nem változott volna, mert nem érdekelt. Abban a pillanatban kell ezzel foglalkozni, amikor az orrunk előtt deportálnak embereket, vagy szétverik költők szobraikat, de általában nem áll jól, ha művészek úgy po-

Azt tartom a bajok fő forrásának, hogy nem a kompetencia és a minőség, hanem a hovatartozás, ami meghatározza a magyarországi színházi élet főbb vonalait

interjú

Tompa Gábor
negyedszázada
vezeti a kolozsvári
magyar színházat

az imént beszéltünk. Milyen szerepe van az Interferenciáknak?

Azért jött létre a fesztivál, mert azt láttam, Kolozsvár, vagy akár Erdély közönsége el volt szigetelve a nemzetközi színházi törekvésektől. Nem volt összehasonlítási alapja és gyakorlati érve, hogy a színház nem beszédhez kötött művészet, hanem egyetemes nyelv, amely közel hozza egymáshoz az embereket. Ugyanakkor fontos szerepe lesz szerintem abban, hogy Kolozsvárnak ítéljék az Európai Kulturális Főváros címet.

Annak fényében, hogy a baloldaliságot említette korábban, mint a józan művészek jellemzőjét, látja-e abban a fesztivál szerepét, hogy a lehető legtöbb emberhez, társadalmi réteghez eljusson?

A színház erőfeszítéseket tett azért, hogy egyre inkább emberközeli legyen, azt gondolom, hogy a színház nem elit kulturális termék, de megkívánja, hogy a közönség nyugodtan közeledjék, és hagyja magát befolyásolni, sodortatni az élménnyel. Ez persze nem azt jelenti, hogy ízléskiszolgálóvá kell válni: a színháznak meg kell maradni egy lelkiismereti „ellenőrnek” és a magas kultúrára való nevelés eszköze. Apaként is mondom, hogy az oktatás színvonala kétségbeesítő, sokfelől veszélyeztetni a kultúrát az eltűnés veszélye, de azt gondolom, hogy a színház nem csupán intellektuális, hanem hús-vér, ott van az együttlélegzés, az élő-eleven kapcsolat a közönséggel, a szó – minden.

Mitől félti leginkább a színházat?

Félek attól, hogy kikerül a nemzeti öntudatból – most talán még része annak... Nem tud önerejéből fennmaradni, így ha nem érzékeny, odafigyelő, értő emberek kezében van a döntés a színházak sorsáról, akkor az katasztrófához vezethet. Ahol a színház gyenge, ott a társadalomnak egy utolsó fontos tükre tűnik el. Jelen pillanatban fennállhat ez a veszély, bár a mostani helyzetben talán megint reménykedhetünk abban, hogy a színházak megtartják a szerepüket – Erdélyben, Romániában. Hiszen még mindig a legjobb követői az országnak.

litizálnak, hogy ismerjük a pártszimpátiájukat. Életem egyetlen interjút Markó Bélával készítettem, aki ugye 1990-től vállalt politikai szerepet, és akkor olyan politikai vákuum volt az erdélyi magyarság körében, hogy azt gondolom, a lehető legjobb kényszermegoldás volt egy vezető értelmiségi politikai szerepvállalása. Arról szólt a beszélgetésünk, hogy megpróbál valamilyen ellenzéki erkölcsiséget bevinni a politikába, ami nem biztos, hogy sikerült, de vannak pozitívként értékelendő példák a politikai szerepvállalásra. Azt is gondolom, hogy jelen pillanatban Kelemen Hunornál avatottabb ember nehezen található a kulturális miniszteri feladatra az országban nemcsak azért, mert gyakorlata van már ebben, hanem mert átfogó képpel bír a hazai kultúráról és megpróbál a tárgyra koncentrálni.

Az a pletyka járja egyébként, hogy ön pályázna a kulturális miniszteri pozícióra, ez igaz?

Ilyen kérés – nem hivatalosan, persze – elhangzott irányomba, de nekem azt kell tennem, amihez a leginkább értek. A színházigazgatás, amelynek most a 25. évadát kezdem, úgy hiszem, bár nem kis hálátlan feladatsorral és időáldozattal, de meg hozta a gyümölcsét. Az én hivatásom a színházrendezői, színházoktatói hivatás, néha írói, úgyhogy ezeknek próbálok megfelelni. Az persze nyilvánvaló, hogy ha olyan helyzet adódik, és segíteni kell, azt nem utasítom vissza. A „pályázás” viszont a lehető legtávolabb áll szándékaimtól.

Egy kérdés erejéig térjünk vissza a fesztiválra annak fényében, amiről

Nem tud önerejéből fennmaradni, így ha nem érzékeny, odafigyelő, értő emberek kezében van a döntés a színházak sorsáról, akkor az katasztrófához vezethet

TASNÁDI-SÁHY PÉTER

Tartós lehűlés

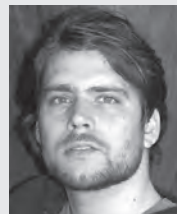
A ki csak a szalagcímekből tájékozódik, múlt pénteken némileg megnyugodhatott: a keleti vezetés és az oroszbarát szakadók aláírták a Kelet-Ukrajnára vonatkozó tűzszüneti megállapodást, román idő szerint aznap 18 órai hatállyal, melynek betartását az EBESZ fogja felügyelni. Bár Petro Porosenko ukrán elnök reményei szerint a jelenlegi 14 pontból álló megegyezés egy tartós béketerv előfutára lehet, mégsem lehet nyugodt szívvel állítani, hogy Kelet-Európában nem válik huzamosan fagyossá ismét az időjárás, a már jól ismert frontok egymásnak feszülésének következtében. Már csak azért sem, mert a tűzszünet megkötésével szinte egy időben, a két napos newporti NATO-csúcs végén, Anders Fogh Rasmussen főtitkár bejelentette, a szövetség nem hagyja, hogy bárki kívülről megvívja a NATO bővítését, ennek szellemében összeállítják a grúz tagság feltételeiről szóló csomagot, illetve 2015-ig eldől, Montenegró beadja-e a kérelmét. Ez így már egyértelmű üzenet Oroszországnak, hogy az eddigi hallgatólagos megállapodás – mely szerint a Baltikumon túli egykori szovjet tagállamok, illetve a közvetlen orosz gazdasági érdekszférába tartozó országok nem lesznek a NATO tagjai – érvénytelen. Az oroszok, élükön a hidegháborúban szocializálódott Putyinnal, ehhez bizonyára nem fognak kedvesen mosolyogni, elég csak a három balti állam 2004-es csatlakozására adott reakcióikra gondolni (sok ezer fős hadgyakorlat, gazdasági szankciók), amik csak azért nem voltak emlékezetesebbek, mert akkor a büdzséből ennyire futotta, nem beszélve az Ukrajnában általuk vívott hibrid háborúról. Jól láthatóan mára az ezredforduló óta jócskán megváltozott a helyzet, Putyin válaszlépéseinek csak a – főleg a foszilis energiahordozókra alapuló – orosz-európai kölcsönös gazdasági függőség szab határt, de kérdés, meddig tartható sakkban az eddig életbe léptetettekhez hasonló szankciókkal. Talán nem véletlen, hogy személyesen vett részt a Szibéria Ereje névre keresztelt orosz-kínai gázvezeték első két elemének összehegesztésénél, melyen keresztül 2019-től évi 61 milliárd köbméter orosz földgázt terveznek továbbítani Ázsiába és a csendes-óceáni térségbe...

Az unió keleti végéről egyelőre Lengyelország tudta a vészterhes folyamatokat leginkább a hasznára fordítani, hiszen a nyugati szövetségesek főhadiszállása egyértelműen Varsó lesz

A newporti NATO csúcs arra is rávilágított, a mostanság puhasággal vádolt nyugat felfogta, nem biztos, hogy kizárólag diplomáciai, illetve gazdasági lépésekkel, úri modorban mindig kezelhető lesz a konfliktus, bármikor az arcukba repülhet egy fehér kesztyű. Rasmussen azt is bejelentette, hogy folyamatos katonai jelenlétet építenek ki a keleti határon, hamarosan állandó bázisok épülnek feltehetően a balti országokban, valamint Lengyelországban és Romániában.

Azt is érdekes lesz megfigyelni, milyen csapatok állomásoznak majd ezeken a létesítendő bázisokon, merthogy az unión belül sosem látott együttműködés van kialakulóban a hadügy területén, ha ennek elemei nem is kerülnek feltétlenül reflektorfénybe. Ez év június 12-én például a TSV Eintracht Stadtallendorf sokadrangú német futballcsapat stadionjában Jeanine Hennis holland, illetve Ursula von der Leyen német hadügyminiszterek jelenlétében a holland hadsereg három dandárja közül egyet a német gyorsreagálású hadosztály alárendeltségébe – azaz teljes körű irányítása alá – helyeztek. A bizonyára történelmi lépés jelentősége ma még fel sem fogható. Arról van szó ugyanis, hogy az uniós tagállamok német javaslatra – az USA-énál jóval alacsonyabb – hadügyi kiadásaitak képességkiasztásként kialakításával kívánják hatékonyabbá tenni. Ez magyarul azt jelenti, hogy az egyes országok lemondanak a teljes értékű önálló hadseregről, azért, hogy minél korszerűbb specializált csapatokat küldhessen egy nagy közös szervezetbe. Ha a jövőt megjósolni nem is lehet, annyi kijelenthető, az unió keleti végéről egyelőre Lengyelország tudta a vészterhes folyamatokat leginkább a hasznára fordítani, hi-

szen a nyugati szövetségesek főhadiszállása egyértelműen Varsó lesz. December 1-jétől Donald Tusk személyében ők adják az Európa Tanács elnökét két és fél éven keresztül, náluk tartják a következő NATO-csúcsot, és feltehetően ott lesz a világ bármely táján bevethető közös hadtest központja is. Hogy a többiekkel mi lesz, megtalálják a helyüket az új nyugati együttműködésben, vagy a zord időjárás elől inkább egy szép új atomerőmű fűtötte vidám barakkba húzódnának, még a jövő zenéje.

SZÉKEDI FERENC

A székely kapu

Amikor ezeket a sorokat írom, még csupán annyit tudok az RMDSZ autonómia tervezetéről, amennyi egy román hírportálon kiszivárgott, viszont az évek folyamán többször is beszéltem Dan Tapalagával, a kommentár írójával, aki mindig empátiával és meglehetősen rokonszenvvel közelít a romániai magyarok álláspontjához, a saját véleményét sem titkolva el. Tapalaga úgy találja, ez a tervezet csupán arra jó, hogy az okozott felháborodás nyomán az RMDSZ-t kipenderítsék a kormánykoalícióból, vagy a román szavazótábor még inkább tömörüljön Victor Ponta körül, aki már látatlanban elutasított bármiféle területi autonómiázást. De tekintsünk most el ezektől a román felhangoktól és a néhány megjelent cikkely alapján hadd vizsgáljuk önmagában nem a szavak, hanem az elvek szintjén azt a szöveget, ami napvilágot látott és amely – amint az RMDSZ vezetősége kidomborította – még távol áll a véglegességtől. Mindenekelőtt értékelni kell azt a törekvést, hogy a szöveg szerzői gondoltak a lehetséges autonóm Székelyföld anyagi forrásaira, többek között az altalajkincsek saját kezelésbe vonására, központi adó százalékokra, profitadók részarányára, beruházási alapok hányadára stb., viszont az is előre megmondható, hogy e tekintetben a sokat emlegetett etnikai választóvonalaknál is jóval nagyobb lesz az ütközőfelület. Ahhoz ugyanis, hogy az altalajkincsek egy régió birtokába kerüljenek, az egész román törvénykezést a feje tetejére kell állítani, az Alkotmánnyal egyetemben, és ez utóbbiban még az a legkevesebb, hogy töröljék az egységes nemzetállamra vonatkozó cikkelyt. Hogy egyetlen példával éljek: az altalajkincsek jelenleg állami tulajdonban vannak, és ha ezek egy részét – követ, só, borvizet – átengednék a Székelyföldnek, akkor egyértelmű, hogy a kőolajat Prahova megyének, a földgázt Szeben megyének, a Fekete-tengert a maga tengerfenéki kőolaj-tartalékaival Konstanca megyének, vagy nagyobb régióban gondolkodva, Dobruzsának kellene átengedni. Márpedig ez a Romániában ismeretlen állapot felborítaná a költségvetést és a különböző térségek gazdasági tökeerejét tekintve, a gyorsan meglóduló aránytalan fejlődés rövid távon szétrobbantaná az országot. A klasszikus amerikai filmekben látványos, hogy a farmon végzett kutatóforrás eredményeként feltörő kőolaj gazdaggá teszi a tulajdonost és az egész környéket, csak hogy az altalajkin-

csek magántulajdona Európában, különösképpen annak közép-keleti részén nem ezt a hagyományt követi. Vannak, akik úgy gondolják, a székelyföldi hegyi patakok, a tavak, a folyók, a borvizek, a források mind-mind székely közösségi tulajdont jelentenek.

Tévednek. Csupán a látványuk az, ami közösségi, sem a tulajdonjoguk, sem az értékesítésük nem jelent közösségi vagyont. Annak az esélye, hogy mindez csupán a Székelyföldön valósuljon meg, általános decentralizálás, az ország teljes területi-közigazgatási-jogi átszervezése nélkül, egyenlő a zéróval. Csupán egyetlen elképzelést ragadtam ki, de számomra egyértelmű, hogy egy felülről indított területi autonómia koncepció a saját szövegében lehet bármennyire logikus is, az elfogadás és a gyakorlati megvalósítás tekintetében véghezvihetetlen. A területi autonómiát csak menet közben, mozgásban, csak alulról lehet felépíteni. Hadd bizonyítsam ezt néhány példával: ahol jól működnek a székelyföldi közbirtokosságok, ahol nem korrupt a vezetőség és nem leginkább maga fele hajlik a keze, ott remek dolgokat tudtak létrehozni az egész közösség érdekében. És amennyiben a pénzügyi szabályokat betartották (voltaképpen részvénytársasági szabályok ezek) azt teheték, azt tették, amit éppen akartak. Nincs ez másképpen azokkal a falvakkal-községekkel sem, amelyek képesek voltak beruházásokat vonzani, otthon tartani a munkaerőt, amelyek jelenleg is képesek megállni a saját lábukon. Létezik több olyan civil intézmény is, amelyek a semmiből tudták felépíteni, majd átalakítani önmagukat jól működő, közösséget is segítő hálózatokká, ezek az autonómia igazi szigetei. Ha valóban működőképes és gyakorlatias, nem papírízű autonómia-konceptiót akarunk kialakítani, akkor ezeket kell összefogni, ezek

tapasztalatára támaszkodni. A kulturális autonómia felülről még valamiképpen elképzelhető: a meglevő romániai magyar intézményrendszer valóban etnikai alapon megkaphatja a saját közösségére vonatkozó jogosítványait. A területit viszont alulról építkezve kell elérni és ahogyan egy székelykapuról akkor is mindenki tudja, hogy székely kapu, ha nincs ráírva, ugyanígy a Székelyföld is képes versenyképesen biztosítani lakossága megélhetését és jövőjét, amennyiben természetesen egymáshoz illeszkedő, összetevő részeivel jól sáfárkodunk.

A kulturális autonómia felülről még elképzelhető: a meglevő romániai magyar intézményrendszer etnikai alapon megkaphatja a saját közösségére vonatkozó jogosítványait. A területit viszont alulról építkezve kell elérni

Évadnyitó bemutató Sepsiszentgyörgyön

Dobozba zárt revolúció

Minden alternatív történelemnek egy „mi lett volna, ha...”, avagy egy „talán...” a lényege. Pintér Béla „Kaisers TV, Ungarn” című darabjából Porogi Dorka rendezett kiváló előadást, amely pontosan ezzel a felhívással indul: „Egy kis figyelmet kérek. Mire elszámolok háromig, kezdetét veszi a nagy utazás.” A nézőnek pedig olyan utazásban van része, amelyet egyhamar nem felejt el, nem utolsósorban a remek rendezésnek, színészi játéknak, zenének és díszletnek köszönhetően. IVÁCSON ANDRÁS ÁRON írása.

Az előadás által bemutatott világ abszurd: egyszerre idegen, hiszen a „hősi” múltba és történelembe vesző, de egyben kényelmetlenül mai, mivel olyan elemekkel van teletűzdelve, amelyeket nagyon közelről ismerünk. Az előadás alkotta alternatív történelemben már az 1848-as magyar forradalom idejében is létezik a maihoz hasonló tömegmédia. Pontosán ez által válik kényelmetlenül ismerőssé a helyzet, mivel egy paradoxon jön létre: a történelem idealizál, a tömegmédia viszont banalizál. Ennek a kettőnek az egymás melletti felmutatásából származik az előadás legtöbb, és a rendező által zseniálisan időzített feszültsége. Mindezek mellett, nem csak egy alternatív történelemben, hanem két párhuzamos időszakban is zajlanak a történések: 1881-ben, ekkor indul és ebben az évben is ér véget, valamint 1848-ban a forradalom kellős közepén játszódik a lényegi rész, az előbbi időszak az előadás egyik keretét is alkotja.

A kezdőkép már nagyon ismerős: elidegenedett gyerekek halott szülője felől érdeklődve mindössze az általa hátrahagyott örökséget tartja szem előtt. A néző ekkor még azt gondolhatja, hogy semmi újra nem számíthat, hiszen ezt már számtalanszor láttuk, ám amikor a boncoló orvos felveti a hipnózis lehetőségét, egyértelművé válik az, amire az előadás lényegét „megtestesítő” asszisztens/

szolgáló is felhívja a figyelmet: „itt bármi megtörténhet”. Ez a harmadik keret az előadásban: az első az alternatív történelem, a második a két időszak, a harmadik pedig a hipnózis, ami egyértelműsíti, hogy itt valójában egy álmról, egy illúzióról, egy valótlanságról van szó, ha mindez már nem lett volna tiszta eddig is.

Természetesen nem fogom elárulni, hogy miért, de az előadásról kijövet több nézőtársamtól is hallottam, hogy „miért is nem álmodhattunk tovább?”, „miért kellett felébredni?”.

Petőfi ideges A tömegmédia történelemre kifejtett banalizáló hatása tökéletesen mutatkozik meg mind a

Az előadás alkotta alternatív történelemben már az 1848-as magyar forradalom idejében is létezik a maihoz hasonló tömegmédia

Tamási Áron Színház

Pintér Béla: Kaisers TV, Ungarn

Amália:

Gróf Baráznay Ignác:

Gróf Baráznay Ignácné Rotschild Elza:

Lágyvölgyi Dombor Panka:

Üregi Szidónia:

Marián Kornél:

Rohács István:

Kossuth Lajos:

Petőfi Sándor:

Balázs Gábor:

Rózi:

Nicolas Sárközi:

Rendező:

Díszlet- és jelmeztervező:

Dramaturg:

Kovács Kati

Pálffy Tibor

D. Albu Annamária

Gajzágó Zsuzsa

Benedek Ágnes

Kolcsár József

Erdei Gábor

Mátray László

Kónya-Ütő Bence

Derzsi Dezső

Pál Ferenczi Gyöngyi

Kertész János m.v.

Porogi Dorka

Kupás Anna

Kovács András Ferenc

Szándékosan nem tértem még ki arra, amikor a média csak látszólag idealizálja a történelmet, mert annyira túlerőlteti a hozsannázást, hogy az banalizálássá válik, mint például Petőfi hosszú, hősie pózolásai a *Magyar Nemzeti Vibráncban*: a kamera vagy nem is őt veszi, vagy esetleg csak mellől derékgig mutatja. Ráadásul nem csak a közemberek, hanem az elitek is folyamatosan rosszul idézik, még maga Kossuth is elhibázza, az emiatt egyre idegesebb Petőfit. Lássuk be: a maga korában, amikor még nem volt mindenféle versposztolós Facebook-játék, nagy valószínűséggel, sokkal kevesebben ismerték és a széles tömegnek alig volt elérhető a költészete. Ismét egyértelmű: Petőfi nagysága történelmi esemény, a maga idejében minden valószínűség szerint jóval kisebb jelenség volt, mint, amilyennek ma tartjuk.

A hősök is káromkodnak Az előadás roppant merész, ami csak javára válik, nem fél megmutatni a történelem banális oldalát, a kisemberi oldalát, azt, hogy Baráznay Ignác, a forradalom képzeletbeli mártírja, miért lóg meg a harctérről, hogy Kossuth Lajos és Petőfi Sándor vizeles közben hol a forradalomról, hol pedig eszméletlenül felszínies közhelekről beszélnek, és elfuserált baráti gesztusként a boncoló orvost ajánlgatják egymásnak személyes titkárnak. Ugyanígy a nyelvezet, amely sokszor obszcénba csap át, nem öncélú, hanem a történelmi műmenyek országáig idealizált figurákat hús és vér alakokká rendezi vissza, akik adott helyzetekben elveszítették az önuralmukat, és nagy valószínűséggel káromkodtak, mint a kocsis, ahogy mondani szokás. Ezek azok a helyzetek, amikor Baráznay lányához, Amáliához hasonlóan, a néző is lekerül a történelmi magas lóról, és annak látja ezeket a figurákat, akik valójukban voltak: nem holmi emberfeletti titánok, hanem emberek, akik tévedtek is, de a maguk módján küzdöttek meg ezzel.

Az pedig, hogy a történelem sara mit hordott rájuk, már egy merőben más kérdés, és ennek ironikus felmutatása az előadás végén a legnagyobb és legbátrabb csattanó.

Kaisers TV, Ungarn, majd miután a végletekig izgága Petőfi Sándor és a jóval nyugodtabb Kossuth Lajos átveszi az irányítást, a *Magyar Nemzeti Vibránc* műsoraiban. Ugyanakkor azt is megmutatja, hogy mi az értéke a kisember lázadásának a forradalmár nyers kitorése mellett. A *Kaisers TV, Ungarn* fő műsorszerkesztője mindig megtalálta a módját, hogy a német adásokba ilyen vagy olyan formában becsempéssze a magyar vonatkozásokat, legyen szó akár ma-

gyar kifejezésekről, akár a piros-féhér-zöld színekombinációról, amelyet a divatműsorban előszeretettel alkalmazott.

Tragikomikus formában jelennek meg azok a viták, amelyek valószínűleg lezajlottak a ma is ismert ikonikus magyar szimbólumok létrejöttkor. Mint például Kossuth és Petőfi szócsatája arról, hogy a Kölcsey által szerzett himnusz ugyan nem-e túl pesszimista? Ez egyébként az előadás újabb kettőssége.

FOTÓK:
TAMÁSI ÁRON SZÍNHÁZ

Baráznay lányához, Amáliához hasonlóan, a néző is lekerül a történelmi magas lóról, és annak látja ezeket a figurákat, akik valójukban voltak: nem holmi emberfeletti titánok, hanem emberek

Mégiscsak jó

Amikor az ember végigsétál a lakótelepi utcákon, mondjuk vasárnap délelőtt, körülveszi a húsleves illat, az ablakokon kiszűrődő családi zsörtölődések zöreje, ránehezedik a közelgő hétfő súlya. Ilyenkor egyszerre érzi a reményt és a reménytelenséget, a pillanatnyit és az állandót, azt, hogy mindez mennyire otthonos, és mennyire pokolian otthontalan.

Magyari Tivadar *Megszokás első látásra* című rövidpróza kötetében a hazatalálást-kiűzetést, ezt a különös, lakótelepi utcákon tapasztalható élményt írja különböző perspektívákból. Mondhatnánk, hogy nagyon kolozsvári kötet ez, hiszen anyanyelven az a meszticnyelv, a román és a magyar keveréke, amelyet erre felé beszélnek. Hálás eszköz ez a rontott nyelv, él is vele a kortárs erdélyi magyar irodalom. Magyari Tivadar verziója könnyed, helyzetbe ágyazott, és jó arányérzékkel megírt: nem csak az atmoszférát közvetíti, hanem sejteni engedi, miféle mechanizmusok működnek, karakterek vannak a szóátvételek, tükörfordítások, a grammatikai keveredések, összecsúsítások mögött. Az itt felskiccelt helyzetek is ebből a lakótelepi összefüggésből születnek. Egyik-másik szöveg több és más, mint próza, miniatűr, színpadképes drámai sziporka.

Amennyire helyi érdekű, és amennyire pontosan adja közre a mai értelemben vett kolozsváriság antropológiáját, annyira általános is, ami ezekből remekbe szabott (Örkény, Bajor Andor, Parti Nagy Lajos művein csiszolt) írásokból kibontakozik. Történetek a jószomszédi viszonyokról és iszonyokról, házasságok, szerelmek, barátságok észrevétlen, mégis nélkülözhetetlen epizódjairól. Az írónia és a tapintat keveredik ezekben megejtő és meglepő módon. A mindennapokra való odafigyelés nyer sajátos értelmet. Az emberek úgy döntenek életről és halálról (mondjuk egy otthon elvégzett, illegális abortuszról), mint amikor arról határoznak, kerüljön-e babérlevél, és ha igen, mikor teendő a fővő paszulylevesbe.

A léptékváltás szemléltető eszközeit kínálja Magyari Tivadar. Ugyanúgy követhetjük azt, hogyan alakul a románnal keveredő magyar nyelv a lakótelepek végén, mint ahogyan követhetjük, hogyan válik a magyar irodalmi nyelv, szöveg a mindennapok eszközévé, hogyan vedli le saját műviségét, vagy éppen hogyan lepleződik le csináltsága, nevetségessége. Három évtized villanásaiban körvonalazódik a jelenkor: valahonnan a hetvenes évek elejétől indulunk, és a kétezres évekig, napjainkig, a televíziós híradásokból idáig szűrődő közel-keleti háborúig jutunk. És így válik érthetővé, miféle értelmiségi lesz abból, aki ahhoz szokott, hogy a homokozóban a legjobb barátja is verje és csúfolja, aki az óvodai ünnepekre alulöltözve, de talpig trikolórában jelenik meg, és akinek aztán munkaeszköze a nyakkendője és a laptopja lesz. Aki nem meri megmondani, hogy milyen egyetemre felvételizik, de ha meg is mondaná, akkor sem értené senki, mit is tanul. Akit kinevetnek, és nagyra tartanak ugyanakkor, mert – akármit is tanul – mégiscsak egy tanult ember.

Generációs szociopróza a *Megszokás első látásra*, kiváló olvasmány a mai negyveneseknek, a negyvenesek immár nagyszülőkké

idősödött szüleinek és a negyvenesek gyerekeinek. Példázatok arról, hogy miből lettünk azzá, amivé lettünk. Ha azt mérlegeljük, hogy ez a bizonyos otthonos-otthontalan érzés mégis miként összegződik, milyen bizonyítvány állítható ki idősödő de soha fel egészen fel nem növő hőseinek, akkor minden nevetségesség, bumfordiság, magának valóság mégiscsak valami jóságba fordul át. Ezek azok az emberek, akiknek hosszas házasságuk során nem az unalma, hanem a szerelme nő, és akik a legnagyobb nyugdíjas korukban szeretkeznek. Ezek azok az emberek, akik idegesítő, abszurd módon nevelik, ápolják gyerekeiket. Módszereik vagy segítenek, vagy csak nagyon keveset ártanak: kis hasmenést, kis izzadást, kis szortyogást okoznak, de magánytól nem szenved az, aki velük él. Ezt az összezárt világot, valahol Kolozsvár, vagy a világ szélén mégiscsak lakhatóvá teszi az egymásmellettiség és egymásra figyelés. Magyari Tivadar keserűes krónikája szerint a 20. század utolsó, a 21. század első évtizedeiből.

MAGYARI TIVADAR: *Megszokás első látásra*, Koinonia 2014, Kolozsvár

PARÁSZKA BORÓKA

Kiváló olvasmány a mai negyveneseknek, a negyvenesek immár nagyszülőkké idősödött szüleinek és a negyvenesek gyerekeinek

A 2014/2015-ÖS ÉVAD TERVE

(Rendező) / (Színpadi) / (Bessenyei István)

Bérletek **szeptember 1-től** válthatók a színház jegypénztárában (Horea u. 6, telefon: 0261-712106, e-mail: szervezes@harag.eu), hétköznapi 10 és 17 óra között, szombaton 10 és 13 óra között. A nagyszínpadi előadásokat és a színpadi nézőteret produkciókat a **Szakszervezetek Művelődési Házában** tartjuk. Hűség bérleteink megszokott helyét szeptember 26-ig fenntartjuk.

NAGYSZÍNPADI BEMUTATÓK

BERTOLT BRECHT / KURT WEILL | Koldusopera | [Rendező: Babarczy László m.v.]

EISEMANN MIHÁLY / SZILÁGYI LÁSZLÓ | Én és a kisöcsém | [Rendező: Bessenyei István]

I. L. CARAGIALE | Az elveszett levél | [Rendező: Sorin Militaru m.v.]

M. A. BULGAKOV | A Mester és Margarita | [Rendező: Rusznyák Gábor] a debreceni Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka

NANCY HUSTON | Iokaszté királyné | [Rendező: Gemza Péter] a debreceni Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka

NAGY DÁNIEL / BODOLAY GÉZA | A világcirrusz | [Rendező: Juronics Tamás] a nagyvárad Szigligeti Színház vendégjátéka

SZÍNPADI NÉZŐTÉRREL JÁTSZOTT ELŐADÁSOK

Antigoné

SZOPHOKLÉSZ nyomán a szövegváltozatot írta Benedek Zsolt [Rendező: Balogh Attila]

SPIRÓ GYÖRGY | Helló, doktor Mengele!

[Rendező: Lendvai Zoltán m.v.] **ősbemutató**

STÚDIÓELŐADÁSOK (ÁCS ALAJOS JÁTEKSZÍN)

CSIKÓS ATTILA | Két összeillő ember

Szécsi Pál és Domján Edit szerelmének története [Rendező: Bessenyei István]

DOUGH WHRIGT | A magam asszonya vagyok

[Rendező: Balogh Attila]

Edith Piaf et Agnes | [Gajai Ágnes egyéni műsora]

a nagyvárad Szigligeti Színház vendégjátéka

NAGYSZÍNPADI GYEREKELŐADÁSOK

Ha Zsófi néni ellopják | zenés meszejáték

[Szerző-rendező: Buzogány Béla]

A szeretet malma | magyar népmesék alapján | [Rendező: Nagy Orbán]

BÁBELŐADÁSOK

SZABÓ MAGDA / SZÁSZ ILONA | Bárány Boldizsár

[Rendező: Sramó Gábor m.v.]

Cseresznye virág | japán népmesék alapján

[Rendező: Rumi László m.v.]

Kincs vadászat | mesejáték | [Rendező: Bandura Emese]

Cirka | babaelőadás 0-3 éves korig | [Rendező: Bandura Emese]

bérlet: szünet, stúdióterem

A székely menyecske és az ördög

Fabók Mariann bábszínház | Ifjúsági előadás | január 17-18 / Bábos Napok

Kapós Böske

Fabók Mariann bábszínház | Ifjúsági előadás | január 17-18 / Bábos Napok

A színház a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

FELJÚJTÁSOK

FAZEKAS MIHÁLY / MÓRICZ ZSIGMOND / BESSENYEI ISTVÁN: Lugas Matyi Szatmárbán [Rendező: Bessenyei István] // **MÓRICZ ZSIGMOND:** Rokonok [Rendező: Babarczy László m.v.] // **EISEMANN MIHÁLY / SOMOGYI GYULA / ZÁGON ISTVÁN:** Fekete Péter [Rendező: Bessenyei István] // **HENRIK IBSEN:** A nap ellensége [Rendező: Lendvai Zoltán m.v.] // **ILLYÉS GYULA:** A becsületes Tolva [Marta] [Rendező: Nagy Orbán] // „Nyitni seba vagyok a szívem szűrt világnak...” - **Osida-pódiumműsor** [Szerkesztő-rendező: Szugyiczky István] // „Függök ezen a zord élet-párkányon...” - **Bogdán Zsolt Ady-estje** [Szerkesztő-rendező: Szugyiczky István] // **SCHWABDA GYÖRGY:** Himnusz [Rendező: Csiki Zoltán] // **KÁNYÁDI SZILÁRD / BESSENYEI GEDŐ ISTVÁN:** Bűncím árán [Rendező: Kányádi Szilárd] // **JOEL CHANDLER HARRIS:** Mesék a nyúlról és a rókárról [Rendező: Sramó Gábor] // **GRIMM TESTVÉREK / SZILÁGYI REGINA:** Terülj-terülj esztelkám [Rendező: Szilágyi Regina]

A színház fenntartója:

Pályázati támogatóink:

Médiatámogatók:

*Kellemen
Humor*

**Bízunk benne.
Minket képvisel.**

RMDSZ

Támogassa aláírásával Ön is a magyar államelnök-jelöltet!

TÁJKÉP NŐI SZESZÉLY Hit - Tér
Aktuális Színes tinták
Üzenet szeretettel

Metszet Erdélyi Kávéház Kultúrcsepp
Tájkép Színes tinták
Sajtóprés SZÉKELYFÖLD MAGAZIN Női szeszély

**ÖSZI
MŰSORKAVALKÁD**
az
Erdélyi Magyar Televízióban

TÖBBSZEMKÖZI Magyar Világ Hitelet
PSZICHOTRILLÁK
Hit - Tér
Sajtóprés

**MEGÁLLÓ
TRENDÉLŐ** Magyar Világ
Székely konyha

SZÉKELYFÖLD MAGAZIN
Aktuális
Tájkép Látogató
Metszet Látogató

ERDÉLYI KÁVÉHÁZ Aktuális
Színes tinták Kultúrcsepp

ÜZENET SZERETETTEL
TÖBBSZEMKÖZI
Látogató
Visszhang
Pszichotrillák

STV